

Vse
finalistke 2017

ZLATI KAMEN

Letni pregled razvoja slovenskih lokalnih skupnosti

Posebna priložnostna izdaja. Marec 2017

6. izbor za nagrado Zlati kamen Kako smo izbirali?

CELOVITE ZAVAROVALNE REŠITVE
www.trtnik.com

Trtnik in Trtnik d.o.o.

PE Nova Gorica
Ulica 9. maja 13
SI – 5000 Nova Gorica
T +386 (0)5 90 51 622
E info@trtnik.com

PE Ljubljana
Dunajska cesta 156 (WTC)
SI-1000 Ljubljana
T +386 (0)5 90 18 090
E info@trtnik.com

FOTO: TIC PODČETRTEK

4 Zlati kamen 2017

6 Kaj prinaša Zlati kamen 2017

10 Pregled regionalnih zmagovalk in finalistk

Zahodna Slovenija: Cerkno, Bohinj, Kranjska Gora	Osrednja in jugovzhodna Slovenija: Kamnik, Grosuplje, Novo mesto	Od Koroške do Posavja: Podčetrtek, Laško, Slovenj gradec	Vzhodna Slovenija: Lendava Ljutomer
8	14	20	26

30 ISSO 2017: prvaki lestvic

34 Najnovejši svetovni prijemi, preneseni na lokalno raven

36 Kaj prinaša Zlati standard ISSO?

38 Razvoj se odvija tam, kjer so ljudje

Zlati kamen je publikacija, priložnostno izdana ob konferenci Zlati kamen 2017. Publikacija je brezplačna. Odgovorni urednik: Robert Mulej
Oblikovanje: Nina Marselan
Urednik fotografije: Miško Kranjec
Naslovnica: Miško Kranjec
Trženje: Nina Centa

Založnik: SBR d.o.o.
Šarhova 8
1000 Ljubljana

Zlati kamen je blagovna znamka v lasti podjetij SBR d.o.o. in Planet GV d.o.o..

FOTOGRAFIJE: TIC PODČETRTEK

Zlati kamen 2017

Podčetrtek

Podčetrtek je zgleden primer za razvojni model uspešnega manjšega kraja. V kraju ob Sotli so znali izkoristiti večino svojih danosti in s pomočjo prepleta najrazličnejših elementov zgraditi relativno močno blagovno znamko, ki Podčetrtek pozicionira kot »kraj telesnega in duhovnega zdravja«. Na ta vsebinski sklop so v Podčetrtku pripeli večje in manjše znamenitosti kraja in jih povezali v prepričljivo zgodbo, ponudbo pa s pomočjo dobro zasnovanih investicij (npr. v športno dvorano) še dodatno okrepili. Tako so se na znamko pripeli tudi lokalni podjetniki, s pomočjo njihovih izdelkov pa so v kraju razvili še nove dogodke, kot denimo festival vina in čokolade. Ob trajnostnem poudarku (ki postaja že *conditio sine qua non*) in povezovalnosti je za turizem v Podčetrtku značilen prav svojski perfekcionizem: ko na primer gradijo nove objekte, tako rekoč praviloma pobirajo nagrade za arhitekturo. Ob tem občina sodi med bolj aktivne: z uspešnimi projekti, podprtimi z evropskimi sredstvi, so uspeli močno dvigniti kakovost življenja v kraju.

Uspeh je merljiv. Merimo ga lahko s številom obiskov ali pa z rastočim življenjskim standardom. Po indeksu razvojne uspešnosti ISSO, ki spremlja različne razvojne aspekte, je Podčetrtek v zadnjih petih letih napredoval za 27 mest. In uspeh je

očiten. A uspešnost kraja je očitna in vidna tudi na prvi pogled: Podčetrtek je na robu Kozjanskega, ki je bilo pred nekaj desetletji sinonim za nerazvitost in revščino. Podčetrtek zdaj pobira evropske nagrade za urejenost kraja.

Kraj nima nobenih izstopajočih naravnih danosti, nobenih posebnih razvojnih potencialov. Zakaj se torej razvoja hitreje od večine krajev pri nas? Zgolj sreča? Res je, v Podčetrtku so pred desetletji odkrili toplo vodo. A to odkrivanje nam gre v Sloveniji nasploh dobro od rok. Razvojno gonilo v Podčetrtku je izrazito mehke narave: je dober razmislek. Razvoj so zavestno oprli na identiteto kraja. Tako preprosta misel, a tako redko jo uporabimo: v Podčetrtku niso hoteli zgraditi ne novega Spaja ali Baden Badna, ne slovenske Toskane in ne slovenske Silicijeve doline. Ne, razumeli so, da morajo biti to, kar so. Identiteto kraja so prepoznali v čisti naravi, ki jo je razvoj obšel, in v lekarniški, zeliščarski tradiciji starega samostana Olimje z najstarejšo lekarno v tem delu Evrope. Rezultat tega dobrega razmisleka o identiteti kraja je blagovna znamka, ki ni le bolj ali manj umetna nalepka, ampak deluje zares kot gonilo razvoja. Ni naključje, da se je pospešen razvoj Podčetrтка začel takrat, ko so stare "atomske" toplice preimenovali v terme Olimia.

Ves ta razvoj se ni zgodil sam od sebe. Če je bil pravi premislek o identiteti kraja prvi dejavnik, je bil drugi dejavnik zelo dobra uigranost vseh vpletenih: občinske politike in uprave, razvojne lokomotive kraja podjetja Terme Olimia, domačih podjetnikov in vseh ostalih deležnikov. Najpomembnejši gonili razvoja v kraju ni bil kapital in niso bile investicije. Vse to je bilo pomembno, toda kot orodje. Glavno gonilo so bili preprosto ljudje z dobro idejo in odprtostjo za sodelovanje. Ne denar in ne beton, ampak ljudje s pametjo in srcem. ○

Kaj prinaša Zlati kamen 2017

Nekaj glavnih ugotovitev.

In še: kdo je bil blizu finala, a se vanj ni uvrstil.

N Ni presenetljivo, da smo na področju turizma lahko zaznali zelo veliko število dobrih praks in inovativnih ter zanimivih prijemov – vsaj za slovenski kontekst. Po drugi strani je slika letos neverjetno neenakomerna: razlike med kraji in regijami so še večje kot po navadi.

Druga značilnost. Četudi smo v ospredje postavili turizem kot pomemben razvojni vzvod, je v finalu le malo najpomembnejših slovenskih letovišč. Bolj so nas prepričali tursitično (vsaj zanekrat) manj prepoznavni kraji, kjer pa so s spretnostjo, inovativnostjo in strateško usmerjenimi napori uspeli na področju turizma iz malega narediti veliko. Morda je prav to glavna kakovost letošnjega izbora: da smo prepoznali potencialne uspešnice slovenskega turizma prihodnosti.

Kot omenjeno, razlike po regijah so zelo velike. Morda bi v zahodni Sloveniji lahko dobili kar 12 dovolj prepričljivih kandidat (četudi so posamezne kandidatke iz drugih delov Slovenije zelo močne): težava v tej regiji je bila tako izbrati med močnimi kandidatkami najbolj prepričljive.

V osrednji in JV Sloveniji je ponovno daleč najmočnejši kraj Ljubljana – seveda lanske zmagovalke letos nismo uvrstili v finale. Obenem so v tej regiji kandidati najmanj turistično obarvani. Težje je bilo v vzhodni polovici države. V regiji od Koroške do Posavja je bilo potencialnih kandidat je bilo kar nekaj, a nekatere z velikimi pomanjkljivostmi. Izbira Laškega in Podčetrčka je bila dokaj na dlani. Še več težav je bilo pri vzhodni Sloveniji, četudi sta dve kandidatki iz te regije izrazito izstopali.

Še to: kar nekaj kandidat je izpadlo zato, ker so se uvrstile v finale že pred kratkim. Pri odločanju smo uporabili načelo, da moramo za ponovno

uvrstitev med kandidatke odkriti vsaj en močan argument, ki ga nismo uporabili že pri prejšnji kandidaturi. Letos izpostavljamo tudi nekaj posebej obetavnih občin, ki jim ni manjkalo dosti do preboja v finale: to so tiste, ki jih bomo v prihodnosti še posebej opazovali.

Zahodna Slovenija

V širšem izboru so bili še Pivka, Brda, Idrija, Kranj, Radovljica in Cerklje na Gorenjskem. Tem krajem bi lahko dodali vsaj še Tolmin in Bovec. Brda, Idrija, Kranj in Radovljica so kraji, ki so že bili v finalu in nismo našli dovolj novih argumentov. Cerklje smo izločili zaradi prevelikih sporov v občini, ki lahko ogrozijo prav projekte na področju turizma (nakup deleža v RTC Krvavec). Pivka ima dva močna turistična izdelka (Muzej vojaške zgodovine in park s presihajočimi jezери), a je – gledano v celoti – razvojno manj prepričljiva od treh kandidat.

Občina, ki jo bomo posebej opazovali: PIVKA

Brda

Osrednja Slovenija

Ljubljana bi verjetno zlahka ponovno zmagala. Belokranjske občine ali Kočevje ob številnih dobrih potezah zaznamujejo tudi problemi in kontroverznosti. **Občina, ki jo bomo posebej opazovali: KOČEVJE**

Dobrna beleži izjemno dobro rast števila turistov, a kot občina ni nič posebnega: za razliko od Laškega ali Podčetrtega ocenjujemo, da je rast predvsem za sluga zdravilišča samega. Mežica ima s sosednjimi občinami izjemen turistični izdelek, ki je za povrh skupni projekt s sosedi iz Avstrije (Geopark Karavanke). A na ostalih področjih še ne najdemo dovolj argumentov za preboj v finale. Rogaška Slatina, Radlje ob Dravi in Žalec so že bili med finalistami. V širšem izboru so bile še Zreče; na koncu se je zdel Slovenj Gradec vendarle prepričljivejši.

Občine, ki jih bomo posebej opazovali: MEŽICA S SOSEDI, ZREČE.

Vzhodna Slovenija

Le še dva možna resna kandidata. Lanski regionalni zmagovalac Ptuj ni imel dovolj novih argumentov, da bi kandidaturo ponovili že po enem letu. Moravske Toplice imajo dobre turistične rezultate, a na ostalih področjih nismo našli dovolj prepričljivih argumentov.

Občina, ki jo bomo posebej opazovali: PTUJ

Kako smo izbirali?

V grobem smo pri izboru kandidat in pri njihovem pretresu uporabili enako metodologijo kot v preteklih letih. A kot vedno, je tudi letos nekaj manjših prilagoditev in sprememb.

Osnovni postopek

Ta ostaja nespremenjen: najprej pretres razvojnih dokumentov za 212 občin, potem kvantitativna analiza s pomočjo kazalnikov sistema ISSO, oblikovanje ožjega izbora, kvalitativni pretres in oblikovanje ožjega izbora 12 finalistk – torej po treh za vsako regijo. Med temi finalistkami je Strokovni svet Zlatega kamna na seji 21. februarja izbral regionalne zmagovalke in med temi končno zmagovalno občino.

Pomen rdeče niti

Največji odmik od dosedanjega načina je pravzaprav ta, da smo rdečo nit upoštevali močnejše kot kadarkoli doslej. Gre za področje, ki ga med strateške prioritete uvrščajo praktično prav vse slovenske občine. V nekaterih krajih razvoj turizma ni le prednostna naloga, ampak tudi osrednja točka, ki so ji podrejene vse glavne razvojne aktivnosti (razen skrbi za najosnovnejšo infrastrukturo).

Poudarek je torej močnejši, kar pa ne pomeni odstopanja od osnovnega načela: še vedno nas zanima celoten razvoj občine. A kot rečeno: v nekaterih primerih je ta skoraj identičen z razvojem turizma. Tudi letos pa so med kandidatkami občine, ki niso izrazito uspešne na izbranem polju in ki so se uvrstile v izbor predvsem zaradi razvoja na drugih področjih.

Kvantitativna analiza

Druga pomembna novost: ob osnovni analizi ISSO smo pripravili podrobnejšo analizo ključnega področja, torej turizma. Za vse slovenske občine, za katere imamo podatke, smo izračunali poseben (ad hoc) sestavljen indeks T, ki ga tvorijo kazalniki o rasti in o učinkovitem upravljanju zmogljivosti. Analizo smo objavili kot posebno publikacijo in jo lahko naročite na izobrazevanje@planetgv.si.

Vloga Slovenske turistične organizacije

Po posvetu s predstavniki STO smo se močno naslonili na njihov projekt Slovenia Green Destination: občine, ki so imetnik certifikata Green Destination, so imele pri izbiri letošnjih kandidat prednost. Zakaj? Certifikat podeljujejo po kakovostno razdelani mednarodni metodologiji, ki se osredotoča na trajnostni model razvoja turizma (in uporablja okrog 100 merljivih kazalnikov). Trajnostna usmeritev je na začetku 21. stoletja – če govorimo o uspešnosti in kakovosti razvojnih modelov - *conditio sine qua non*.

Slovenija je edina država s certifikatom Green Destination in STO očitno vse bolj pripenja svojo strategijo prav na ta moment. To obenem pomeni, da so kraji s certifikatom že v izhodišču bolj vpeti tako v nacionalno strategijo trženja turizma, obenem pa tudi bolj izpostavljeni v sistematični ponudbi na državni ravni (njihova lokalna ponudba je del »zgodbe«, ki jo uporabljajo za trženje cele Slovenije). Pri izboru smo se deloma naslonili tudi na druge nagrade in priznanja STO (Sejalec za inovacije in EDEN – Evropske destinacije odličnosti).

Prvo mesto: Cerkno - dolina miru

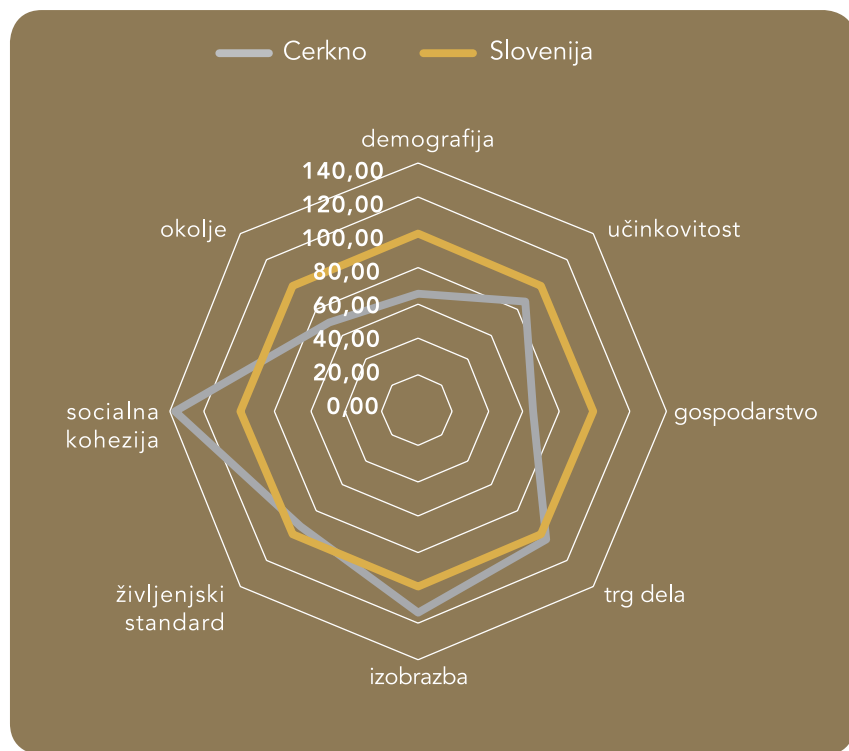

Jurj Kavčič

Število prebivalcev (2016): 4.620 (107. mesto)
 Rast prebivalstva (pet let): -3,33% (182. mesto)
 Proračun (2016 - odhodki): 4.804.215€
 Indeks ISSO: 38,98 (153. mesto)
www.cerkno.si

Cerkno je vzoren primer, kako z inovativnostjo, spretnim oblikovanjem ponudbe in trženjem ter s pravo mero entuziazma postaviti majhen in odmaknjen kraj dobesedno na svetovni zemljevid. Prav zato nas je Cerkno prepričalo bolj kot Bohinj, Kranska gora, Bled ali Piran - torej močno uveljavljeni turistični kraji z izrazitimi naravnimi danostmi. V Cerknem nimajo ne morja, ne slikovitega jezera in ne Alp. Zato pa so pri oblikovanju turistične ponudbe znali izkoristiti prav vsako malenkost, ki jo ponuja kraj.

Gozdni selfness je turistični izdelek, ki se opira na bogastvo slovenskih gozdov in prejema nagrade za inovativnost doma in v tujini. Fenomen je tudi kulturno dogajanje, ki v odmaknjen kraj pripelje udeležence iz celega sveta. Razvoj občine in zlasti turizma je obarvan izrazito trajnostno. Pri pripravi razvojnih projektov se zna Cerkno povezovati tudi s kraji zunaj Slovenije. Na razvoj v občini gledajo celovito, poseben poudarek pa dajejo mladim in podjetništvu – kakor smo uspeli zaznati je Cerkno najmanjši kraj v Sloveniji s prostori za coworking. Ob tem je Cerkno (v okolici je France Štiglic posnel svojo Dolino miru) primer „dolinskega kraja“. V germanskem svetu tako rečejo odmaknjenim manjšim mestom, kjer so doma vrhunska podjetja, ki so v svoji niši med vodilnimi na svetu. Še ena posebnost: tudi ko je bila največja kriza, v Cerknem skorajda niso poznali brezposelnosti.

Inovativnost ponudbe

Gozdni selfness se je leta 2015 uvrstil med finaliste za nagrado za inovativnost v turizmu Sejalca, lani pa je prav z inovativnostjo na mednarodni turistični borzi FITUR v Madridu zmagal kot najboljši turistični izdelek v kategoriji International Nature. Brilljantnost ideje je v tem, da – razen spretnega trženja – ne zahteva prav nobene investicije ali posebne infrastrukture. Gozdni selfness so programi, ki trajajo od dveh do šestih ur in stanejo od 13 do 119 evrov na osebo. Programi vključujejo elemente, kot so »sproščujoča

FOTO: BOJAN TAVČAR

meditacija v bukovem gozdu« ali »naravna refleksoterapija«, kar je nov izraz za hojo po smrekovih iglicah z bosimi nogami. Vse to je združeno s »kulinaricnimi presenečenji iz lokalnih sestavin, postreženih na poseben način v naravnem ambientu«. Lahko bi rekli, da so v Cerknem odkrili izvrstno formulo, kako narediti odmeven turistični izdelek iz čisto nič. Če pogledamo na gozdni selfness z drugega zornega kota, pa so našli spreten način, kako sodobnemu gostu ponuditi tisto, česar imamo v Sloveniji posebej veliko: to so gozdovi.

Spretno sestavljena ponudba

V kraju so znali spretno izkoristiti svoje potencialne in oblikovati dokaj prepričljive turistične izdelke. Pregled ponudbe daje vtis spretnega in strateško podprtega načrtovanja (četudi zapisane strategije turizma v kraju nismo našli). Ponudba vključuje zgodovino (Partizanska bolnišnica Franja z Znakom evropske dediščine, italijanske vojaške utrdbe, Divje babe kot »zibelka svetovne glasbe«), etnologijo (Laufarji, Cerkljanski muzej, obnovljene domačije), naravo (grape, soteske...) in šport.

Športna ponudba vključuje smučišče, ki je »najsodobnejše v Sloveniji« (brošura STO Zelena

doživetja), pokrit bazen, urejeno plezališče z različnimi stopnjami zahtevnosti, Bike & Fun Park: urejene proge za spuste z gorskimi kolesi (in vzpone s sedežnico), jahanje ipd. Cerkno tržijo s pozicijskim sloganom »keep in touch with nature«.

Kraj je nosilec srebrnega znaka Green Destinations.

Gozdni wellness: v Cerknem so našli formulo, kako narediti močan turistični izdelek iz (skoraj) nič.

Jazz Cerkno

Spomladanski festival Jazz Cerkno je fenomen: pritegne udeležence in goste z vsega sveta in je dokaz, kako lahko spretno zasnovan kulturni dogodek, ki ga pripravi zagnana ekipa, postavi majhen in neznan kraj na svetovni zemljevid za ljubitelje določene zvrsti (podobno so naredili tudi v Tolminu). Festival poteka že od leta 1996, ob koncertih pa potekajo še delavnice, razstave in »živahni after party«. Ob Jazz festivalu je nastala še vrsta drugih dogodkov. Festival Keltika je prav tako namenjen jazzu in zahtevnejši glasbi, poteka pa vse leto (v povprečju sta dva koncerta na mesec). Mladinski center CMAK organizira festival mlade ustvarjalnosti Cmakanje. Tabor Karajžewc je osredotočen na »človekovo harmonizacijo in notranjo rast«. Vse te dogodke povezuje nišna usmerjenost na zvrsti in oblike kulturne dejavnosti, ki so bolj ali manj alternativne, vsekakor pa zunaj prevladujočih tokov. ○

Bohinj - mehkek razvoj „trdih“ Gorenjcev

Franc Kramar

Število prebivalcev (2016): 5.127 (101. mesto)
 Rast prebivalstva (pet let): -1,14% (127. mesto)
 Proračun (2016 - odhodki): 10.417.686€
 Indeks ISSO: 44,19 (68. mesto)
<http://obcina.bohinj.si/>

Da je glavni razvojni vzvod občine Bohinj turizem, ni posebej presenetljiva ugotovitev. A očitno je, da se tega lotevajo kakovostno in uspešno. V prvi vrsti to kažejo številke o rasti in drugi kazalniki za turizem. V Bohinju so razvili blagovno znamko kraja (Bohinjsko), ki jo razumejo in upravljajo kot platformo za podjetniški razvoj in povezovanje. Tak način razumevanja krajevne blagovne znamke lahko opišemo kot zgleden. Upravljanje občine ni brez kontroverznih potez, a je vendarle uspešno in to zlasti na področju turizma.

Prav na račun blagovne znamke se je Bohinj leta 2015 uvrstil ponovno med finaliste v okviru

evropskih destinacij odličnosti (EDEN) – prvič je bil med finalisti leta 2010. Na srečanje EDEN na Malti leta 2016 so Bohinj povabili kot primer dobre prakse pri razvoju destinacije in uporabi socialnih omrežij. Ob znamki Bohinjsko so v Bohinju spretno oblikovali celo vrsto dogodkov, ki povečujejo privlačnost kraja zlasti zunaj zimske sezone. Mednarodni festival alpskega cvetja poteka že 10 let (nagrada za inovativnost Bronasti sejalec 2011), ob tem pa še Dnevi pohodništva, ribiški festival (muharjenje), gorski tek na Vogel, triatlon jeklenih da praznika sira in vina ter Kravjega bala sploh ne omenjamo.

FOTO: MITJA SODJA

Vogel

FOTO: PETER STRGAR

Turizem v Bohinju je (včasih tudi po sili razmer: zaradi pravil TNP) trajnostno obarvan. Bohinjski Eko Hotel ima pri nas pionirsko vlogo na področju prenočišč, urejenih po načelih trajnostnega razvoja. Leta 2010 je prejel nagrado Zlati sejalec za inovativnost v turizmu. Ima mednarodni okoljski certifikat (Green Globe) ob vrsti slovenskih in mednarodnih priznanj. Bohinj je v procesu ocenjevanja za certifikat Green Destination.

Kartica Gost Bohinja

Kartica omogoča vrsto popustov in parkiranje (verzija: parkirna kartica), predvsem pa je usmerjena v spodbujanje »mehke mobilnosti« in vključuje cel spekter brezplačnih prevozov z javnimi prevoznimi sredstvi v okviru občine in znatne popuste za avtobus in vlak do Bohinja (do 50 odstotkov!) Ob tem kartica omogoča brezplačni vstop v muzeje, do slapa Savica in v korita Mostnice. Kartica Gost Bohinja je po naših informacijah edini primer takšne kartice pri nas.

Prenova smučišča Vogel

Kljub kontroverznosti je prenova smučišča uspela in prinaša otipljive rezultate. Ponudbo na Voglu so močno obogatili in vključuje vodene ture, jadralno padalstvo, kolesarski park, ti. Zip line (»adrenalinsko« spuščanje po žici), poroke na Voglu in organizirano opazovanje nočnega neba (ob relativno nizki svetlobni onesnaženosti v TNP). Ne preseneča, da je obisk avgusta 2015 že skoraj presegel tistega iz februarja. Za novi razcvet Vogla sta bili odločilni dve stvari: prenova žičnic in uspešno (vsaj zaenkrat) vključevanje zasebne pobude. Res je, da se morajo organizatorji prenove zagovarjati pred sodiščem zaradi domnevnega ponarejanja dokumentov. A brez hitrega in pravočasnega posega bi bila prenova bistveno dražja in zahtevnejša.

Bohinjski Eko Hotel ima pri nas pionirsko vlogo na področju prenočišč, urejenih po načelih trajnostnega razvoja. Leta 2010 je prejel nagrado Zlati sejalec za inovativnost v turizmu. Ima mednarodni okoljski certifikat (Green Globe) ob vrsti slovenskih in mednarodnih priznanj. Bohinj je v procesu ocenjevanja za certifikat Green Destination. ○

**Praksa,
vredna
posnemanja:
kartica Gost
Bohinja.**

FOTO: JOŠT GANTAR / ARHIV TURIZEM KRANJSKA GORA

Kranjska Gora - svetovno športno središče

Janez Hrovat

Število prebivalcev (2016): 5.289 (89. mesto)
Rast prebivalstva (pet let): -0,9% (116. mesto)
Proračun (2016 - odhodki): 9.546.966€
Indeks ISSO: 47,61 (22. mesto)
<http://obcina.kranjska-gora.si/>

Kranjska Gora je turistični kraj v pravem pomenu besede: turizem je glavni razvojni vzvod. V ospredju vse bolj izčiščene občinske razvojne strategije sta zlasti razvoj športnega turizma in poudarek na trajnostnem razvoju. Projekti v zadnjem času kažejo, da ta poudarek ni deklarativne narave (certifikat Green Destination, samočistilno jezerce namesto bazena v Martuljku ipd). Strateško

upravljanje prinaša otipljive rezultate, stranski učinek tega pretežno v turizem usmerjenega razvoja pa je tudi visoka kakovost življenja v občini. Kranjska Gora poudarja tudi svojo odprtost navzven (kraj na tromeji) in navznoter (vrsta prijemov, s katerimi spodbujajo udeležbo občanov pri odločanju).

Strateško vodenje destinacije

Nova strategija turizma (2015) se močno opira na državno strategijo (Slovenija kot zelena, aktivna in zdrava destinacija), usmerjena pa je v »povezano športno turistično ponudbo, v odprtost in sodelovanje na stičišču treh dežel«. Močno poudarjen je torej šport. Zdi se, da je v tem Kranjska Gora na pravi poti, saj se je na londonskem sejmu World Travel Market lani jeseni uvrstila na tretje mesto med športnimi destinacijami sveta (mimogrede, zmagal je Bled).

Vsaj kakor lahko sklepamo po projektih, v občini sledijo tudi načelom trajnostnega turizma. Lani je Kranjska Gora postala nosilec srebrnega znaka Green Destination. Znak Green Destination za prenočitvene zmogljivosti so prejeli tudi apartmaji Pr'Gavedarjo, ki združujejo tradicijo in zgodbo stare ter vzorno obnovljene domačije (spoštovanje načel ohranjanja kulturne dediščine) in doslednega trajnostnega razvoja. Turistični izdelki v Kranjski gori kot na primer ledeniški wellness

(nekakšne antiterme, kjer se gosti namesto v termalni »razvajajo« v ledeniški vodi) ali pa Eskimska vas z iglu hotelom, restavracijo in barom, so se uvrstili med kandidate za nagrado Sejalec za inovativno ponudbo v turizmu.

Bogate aktivnosti, podrejene temeljnim ciljem

Kot lahko sklepamo že iz naštetega, so aktivnosti občine dejansko podrejene osrednji strateški liniji – torej turizmu. Ob tem ima občina precej infrastrukturno obarvanih projektov, poskrbela pa je tudi za energetske sanacije objektov. Višja kakovost življenja je (kot še v nekaterih drugih občinah) kolateralni učinek doslednega razvoja turistične destinacije. V Kranjski Gori ne izpuščajo nekaterih mehkih področij, kjer ni nobene povezave s turizmom (skrb za odvisnike, za starejše in otroke ter za duševno zdravje). ○

FOTO: ARHIV TURIZEM KRANJSKA GORA

Prvo mesto: Kamnik - od trniča do „žive vode“

Miran Šarec

Število prebivalcev (2016): 29.407 (10.mesto)

Rast prebivalstva (pet let): 0,89% (57. mesto)

Proračun (2016 - odhodki): 24.197.448€

Indeks ISSO: 46,11 (39. mesto)

<http://www.kamnik.si/>

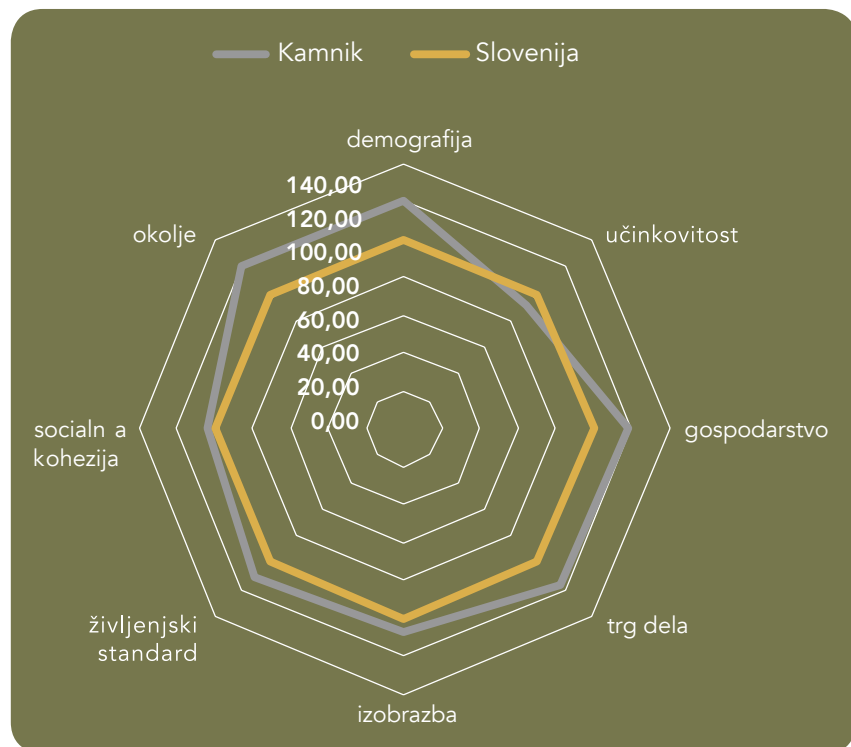
Kamnik je za slovenske razmere nadpovprečno razvita občina z močnimi razvojnimi aktivnostmi, ki ne izpuščajo nobenega od ključnih področij in vključujejo vrsto inovativnih projektov. Razvoj kraja je močno oprt prav na turizem; po besedah predstavnikov občine naj bi Kamnik v zadnjih letih močno povečal svojo prepoznavnost. Trženje destinacije odlikuje sistematičen pristop, znajo se povezovati z drugimi kraji in so med prvimi,

FOTO: ARHIV FOTOGRAFSKO ZDRUŽENJE KAMNIK

ki so se pri trženju močno oprli na kulinarčne posebnosti kraja. Občina je močna tudi na nekaterih drugih področjih: ima mednarodni certifikat na področju uspešnega pristopa do varstva pred naravnimi nesrečami, coworking center za mlade Kikštarter pa je evropska dobra praksa za izboljšanje poslovnega okolja. Kamnik je osvojil prvo mesto v regiji prav zaradi bogastva aktivnosti in zaradi sistematičnega pristopa na področju turizma, ki že prinaša rezultate.

Projekti v mestu so pogosto izbrani tako, da izrazito podpirajo razvoj turizma. Razvoj ekoembalaže kot del projekta lokalne samooskrbe (Srce Slovenije), Alpski vrt in ureditev Velike Planine, ureditev Zdravilnega gaja Tunjice, prenove kulturnih spomenikov, širitev športnih zmogljivosti ipd. Omeniti moramo tudi precejšen poudarek, ki ga v mestu namenjajo turistični promociji, zlasti prek širših navezav (Srce Slovenije, alpski projekti). Kot je povedal župan Miran Šarec ob 140. letnici rojstva generala Maistra (2015), je

postal Kamnik v relativno kratkem času prepoznaven s svojo ponudbo.

Resnost in sistematičnost pristopa Kamnika k razvoju turizma kažejo tudi številna priznanja s tega področja. Kamnik ima srebrni znak kot ena od slovenskih zelenih destinacij (Slovenia Green Destination), kar pomeni, da je turistični razvoj kraja ocenjen po mednarodni metodologiji, ki izrazito upošteva trajnostni aspekt turističnega razvoja.

Okusi Kamnika

V Kamniku sistematično skrbijo za obujanje in promocijo kulinarčnih posebnosti kraja v okviru projekta Okusi Kamnika - na tem za turizem bistvenem področju ima Kamnik vodilno vlogo v regiji in v celo Sloveniji. Največ pozornosti so zbudili s trničem, V občini so obudili izdelavo tradicionalnega sira z Velike in Male planine ter ga s sistematično promocijo skušajo uvrstiti med najvidnejše slovenske kulinarčne posebnosti. Celoten projekt se je uvrstil v širši izbor za nagrado za inovacije na področju turizma Sejalec.

Snovnik sodi med novejša zdravilišča v Sloveniji (2001). V zdravilišču izrazito poudarjajo trajnostno usmerjenost (»ekozdravilišče«), za rešitve na področju učinkovite rabe energije in vode pa so prejeli tudi evropsko priznanje (Eko marjetica). V zdravilnem gaju v Tunjicah izvira »živa« voda, bogata z minerali. V gaju je zrasel »Holistični center zdravja«, ki je »prvo in edino znanstveno priznано področje zdravilnih energij v Evropi«.

Projekti na področju socialnega skrbstva, prostovoljstva in varnosti

Sistem za ukrepanje ob naravnih in drugih nesrečah v Kamniku temelji na prostovoljstvu. Prav zaradi kakovosti te rešitve je Kamnik prejel certifikat Združenih narodov »Mesto in občina, odporna na nesreče« kot prvi kraj v Sloveniji. V mestu si sistematično prizadevajo za vključevanje deprivilegiranih skupin in so na tem področju pripravili številne izvirne rešitve: »model oskrbe starejših občanov preko prostovoljnega dela mladih ter svetovalna pisarna, ki starejšim in invalidom nudi brezplačno pravno in zdravstveno svetovanje ter druge koristne informacije, ki sta bila nagrajena z več državnimi priznanji, dnevni center za osebe s težavami v duševnem zdravju, ljudska kuhinja za socialno šibke občane, nastanitve za brezdomce«. Te rešitve skušajo v kraju še nadgraditi v okviru evropskega projekta Sharing Innovation & Inclusion through Social Entrepreneurship (program Mediteran).

FOTO: ANA POGAČAR

Velika Planina

Kikšstarter

KIKŠstarter je coworking podjetniški center, ki deluje v okviru Mladinskega centra Kotlovnica Kamnik in ima prostor v nekdanji Smodnišnici. Poleg prostora in opreme center nudi tudi redna izobraževanja in predstavitve dobrih praks. Center organizira tudi Startup Weekend: »intenziven podjetniško-zabaven vikend, na katerem ekipe tekmujejo v tem, kdo bo v izjemno kratkem času, ustvaril boljši prototip oziroma poslovni model podjetja po najsodobnejših metodologijah (»d.school«, »lean startup« in »business model generation«) in ga tudi preveril na trgu«.

Projekt KIKŠstarter se je jeseni 2016 uvrstil med 3 finaliste za evropsko podjetniško nagrado v kategoriji »izboljšanje poslovnega okolja«. Pred tem je projekt zmagal na nacionalnem natečaju, ki ga je v Sloveniji razpisala agencija Spirit. Nagrado razpisuje Evropska komisija, v utemeljitvi za KIKŠstarter pa so zapisali, da je »pobuda postala prepoznana kot primer dobre prakse oživitve gospodarstva v postindustrijskih okoljih manjših mest, ki nimajo kritične mase za razvoj visokotehnološkega gospodarstva.» ○

Župan Miran Šarec ob 140. letnici rojstva generala Maistra (2015):
„Kamnik je v relativno kratkem času postal prepoznaven s svojo ponudbo.“

Grosuplje - globalna vas

Peter Verlič

Število prebivalcev (2016): 20.181 (18.mesto)

Rast prebivalstva (pet let): 2,76% (22. mesto)

Proračun (2016 - odhodki): 20.548.118 €

Indeks ISSO: 44,33 (63. mesto)

<http://www.grosuplje.si/>

Nova razvojna vizija Grosuplja se imenuje 3G in poudarja gospodarnost, gostoljubnost in globalnost. Vizija se ne imenuje po naključju po liniji ljubljanskega mestnega prometa: prometna povezanost s sosednjo Ljubljano je med strateškimi razvojnimi prioritetami, rešitve pa za naše okolje zglede. To je možno zaradi uspešnega sodelovanja z Ljubljano in ostalimi sosednjimi kraji. Povezave v Sloveniji pa za Grosuplje niso dovolj: nobena druga občina v Sloveniji do zdaj ni tako močno izpostavila odprtosti v svet kot svojo razvojno prioriteto. Ta »globalna vizija« pa je

Grosuplje je najbolj vitalna med večjimi občinami pri nas (raziskava Zlati kamen 2016)

postavljena na trdna tla, na bogat in uravnotežen spekter razvojnih aktivnosti ter na solidne vrednosti kazalnikov. Grosuplje se je med finaliste uvrstilo zaradi zanimivih razvojnih prijemov in je izjema med letošnjimi finalisti kot kraj, kjer turizem (vsaj zaenkrat) ni v ospredju.

Prva globalna občina v Sloveniji.

Grosuplje je prva in edina občina v Sloveniji, ki v razvojni viziji izrecno izpostavlja globalnost. Morda bi se komu zdelo to za razmeroma majhno občino neprimerno. Sami mislimo, da je ta poudarek pri Grosuplju (ali pri drugih manjših občinah) bistveno bolj na mestu, kot bi bil denimo pri prestolnici. Njena globalna vloga je tako rekoč samoumevna.

Poudarjanje globalnosti ima simbolni pomen in postavlja vse početje v drugačno optiko od tiste, ki je omejena na strogo lokalnost in ki v Sloveniji prevladuje do že kar boleče stopnje. Da pa v Grosuplju mislijo resno, kažejo s svojimi aktivnostmi. Občino so leta 2014 predstavili v bilteno slovenske ambasade v Washingtonu. Tuji gostje so v Grosupljem stalnica: od veleposlanika Azerbajdžana do generalnega direktorja Mednarodne železniške zveze. Samo lani se je Grosuplje vključilo v dve mednarodni organizaciji: Evropsko združenje za lokalno demokracijo (ALDA) in Inštitut regij Evrope (IRE).

Grosuplje se ne povezuje le globalno. Občine Grosuplje, Ivančna Gorica in Trebnje so oblikovale

FOTO: ARHIV OBČINA GROSUPLJE

FOTO: ARHIV OBČINA GROSUPLJE

medobčinski razvojni center (MRC) za skupno iskanje finančnih virov in nastopanje na mednarodnih razpisih. Center je začel z delovanjem leta 2016. Primer za dobro sodelovanje s sosednjimi občinami in Ljubljano so prometne rešitve: občina jih praviloma pripravlja v tesnem sodelovanju z drugimi (začeni z avtobusno linijo 3G).

FOTO: ARHIV OBČINA GROSUPLJE

Zelo aktivna občina.

Splet aktivnosti v občini je zelo bogat in pokriva vsa področja. Najboljši dokaz za bogastvo aktivnosti je proračun. Ta je leta 2011 znašal 15, leta 2014 pa 30 milijonov evrov. Grosuplje je v zadnjih letih investiralo v čistilne naprave in kanalizacijsko omrežje, ceste, zdravstveni dom z lekarno, novo šolo... Začelo se je urejanje Grosupeljščice z izgradnjo zadrževalnika, kar bo pomembno prispevalo k protipoplavni varnosti, obenem pa omogočilo širitev poslovnih con.

Lani se je v naši analizi Grosuplje uvrstilo na prvo mesto po indeksu vitalnosti (metodo smo si sposodili iz ameriških virov) med kraji z več kot 15.000 prebivalci. V indeks so vključeni izbrani demografski kazalniki in indikatorji s trga dela. Pri razvojnih prizadevanjih v Grosuplju niso zanemarili mehkih aspektov: kraj sodi med občine, kjer več namenjajo za štipendiranje. Grosuplje je uvrščeno tako med mladim kot starosti prijazne občine. ○

FOTO: PETER ŽUNIČ FABJANČIČ

Novo mesto, nov razvojni zagon

Gregor Macedoni

Regija 2: Osrednja in JV Slovenija

Število prebivalcev (2016): 34.680 (6.mesto)

Rast prebivalstva (pet let): 0,36% (72. mesto)

Proračun (2016 - odhodki): 32.678.676€

Indeks ISSO: 52,71 (3. mesto)

Pridevnik »novo« v imenu Novo mesto je v zadnjem obdobju posebej primeren: čuti se svež in močan razvojni zagon. Ta vtis dajejo tako nastajajoča nova strategija, ki prva pri nas postavlja v ospredje pametno mesto, kot tudi bogate razvojne aktivnosti in projekti. Svežina se čudi tudi v idejah, kot sta nagradna igra z zbiranjem zelenih točk ali predstavitve ambasadorjev Zelenega Novega mesta. Na področju turizma omenimo turizem v zidanicah. Ta nov izdelek je nastal prav v Novem mestu, kot dobro prakso pa jo zdaj prenašajo tudi v Lendavo. »Zeleno« in »modro« Novo mesto je po naši analizi, objavljeni pred enim letom,

najvitalnejša slovenska mestna občina, na račun kombinacije dostopnosti stanovanj, relativno visokega življenjskega standarda in razvitega trga dela pa je Novo mesto med najprivlačnejšimi kraji za priseljevanje pri nas.

Nov razvojni zagon

Trajnostna urbana strategija Novega mesta govori o Novem »zelenem«, »modrem« in »vključujočem« mestu, ki je tesno povezano s podeželjem. Strategija sledi sodobnim trendom

in v viziji urbanega območja postavlja »pametno« na prvo mesto, poudarja pa elemente, kot so energetska učinkovitost, trajnostna mobilnost, urbana prenova, podpora start-up podjetjem, dostop do kakovostne hrane lokalnega porekla in podobno.

V mestu trajnostno usmeritev gradijo tudi z nekaj izrazito izvornih prijemov: med temi je nagradna igra, kjer občani za opravljene sezonske naloge prejmejo zelene točke, za zelene točke pa manjšo nagrado. Te naloge so v glavnem usmerjene izrazito edukativno (točke občani prejmejo npr. za objavo fotografije ločevanja odpadkov na Facebooku ali za »ekološko ustvarjanje«.). Drug tak prijem so ambasadorji: ljudje (družine), ki »bogatijo mesto z ustvarjalnostjo, idejami in odločitvami«. Na splošno lahko spletno stran Vse se vrača (Novo mesto – Zeleno mesto) omenimo kot zgleden primer, kako z zanimivimi informacijami v kraju skušajo vplivati na okoljsko osveščenost prebivalcev.

Iskanje novega.

V Novem mestu tudi na področju turizma v zadnjem času dajejo vtis, da poudarjeno iščejo

nove poti in prijeme. Letos je Novo mesto organizator turistično-promocijskega dogodka konferenca mest ob jantarni poti, s čemer želijo »opozoriti na kulturno dediščino Novega mesta kot enega najpomembnejših prazgodovinskih najdišč v Evropi«. Med nosilnimi elementi turistične strategije je tudi industrijski turizem.

Dolenjsko destinacijo tržijo s sloganom, ki poudarja »drugačnost«: »Dolenjska, drugačna doživetja«. Značilen izdelek, ki to uteleša, je turizem v zidanicah: »nov, unikaten, privlačen turistični proizvod«, ki izkorišča prav razpršenost vinogradništva in s tem zelo veliko število malih zidanic, ki »nudijo turistom vse, kar potrebujejo za udoben oddih«.

V to inovativno ponudbo se dobro vklaplja tudi »zgodba o cvičku«, ki jo obiskovalcem predstavljajo (v sedmih jezikih) na Matjaževi domačiji, kmečkem turizmu v Pahi pri Otočcu. Predstavitve se je pred nekaj leti uvrstila med kandidate za nagrado Sejalec za inovativnost v turizmu. Leta 2015 je bila med kandidati za sejalec Depandansa Stara vrtnarija Grm, oziroma postajališče za avtodomove, ki so ga uredili na območju nekdanje grajske vrtnarije (pri gradu Grm). ○

**Na račun
dostopnosti
stanovanj, relativno
visokega življenjskega
standarda in razvitega trga
dela je Novo mesto med
najprivlačnejšimi kraji za
priseljevanje.**

FOTO: PETER ŽUNIČ FABJANČIČ

Prvo mesto: Podčetrtek - skriti biser

Peter Misja

Število prebivalcev (2016): 3. 623 (144.mesto)

Rast prebivalstva (pet let): -0,06% (84. mesto)

Proračun (2016 - odhodki): 3.897.744€

Indeks ISSO: 42,73 (92. mesto)

<http://podcetrtek.eu/>

Podčetrtek je izvrsten primer kraja, ki svoj strateški razvoj gradi na jasno prepoznani identiteti, oprti na tradicijo. V kraju so znali izkoristiti večino svojih danosti in s pomočjo prepleta najrazličnejših elementov zgraditi relativno močno blagovno znamko, ki Podčetrtek pozicionira

kot »kraj telesnega in duhovnega zdravja«. Turizem je ključni razvojni vzvod v kraju, očitno pa je, da so glavni deležniki razvoja v občini zelo dobro uigrana ekipa: na eni strani občinska uprava oz. politika, na drugi glavna razvojna lokomotiva (podjetje Terme Olimia), lokalni podjetniki in ostali. Ob trajnostnem poudarku (ki postaja že *conditio sine qua non*) je za turizem v Podčetrtku značilen prav svojski perfekcionizem: ko na primer gradijo nove objekte, tako rekoč praviloma pobirajo nagrade za arhitekturo. Ob tem občina sodi med bolj aktivne: z uspešnimi projekti, podprtimi z evropskimi sredstvi, so uspeli močno dvigniti kakovost življenja v kraju. In ne nazadnje: znajo se povezovati. Projekt Podčetrtek 20 Plus je tako povezal turistično ponudbo Podčetrтка in okolice v krogu več kot 20 kilometrov (Obsotelje, Kozjansko).

Blagovna znamka, zgrajena na identiteti.

Blagovna znamka Olimje se opira na tradicijo zeliščarstva in lekarništva s starem (in slikovitem) minoritskem samostanu. Ni naključje, da se je pospešen razvoj kraja začel s preimenoivanjem zdravilišča iz Atomskih toplic v Terme Olimia. Samostan sam s svojim zeliščnim vrtom in restavrirano »božjo lekarnico« so pozicionirali kot »kraj duhovnega in telesnega zdravja«. Na

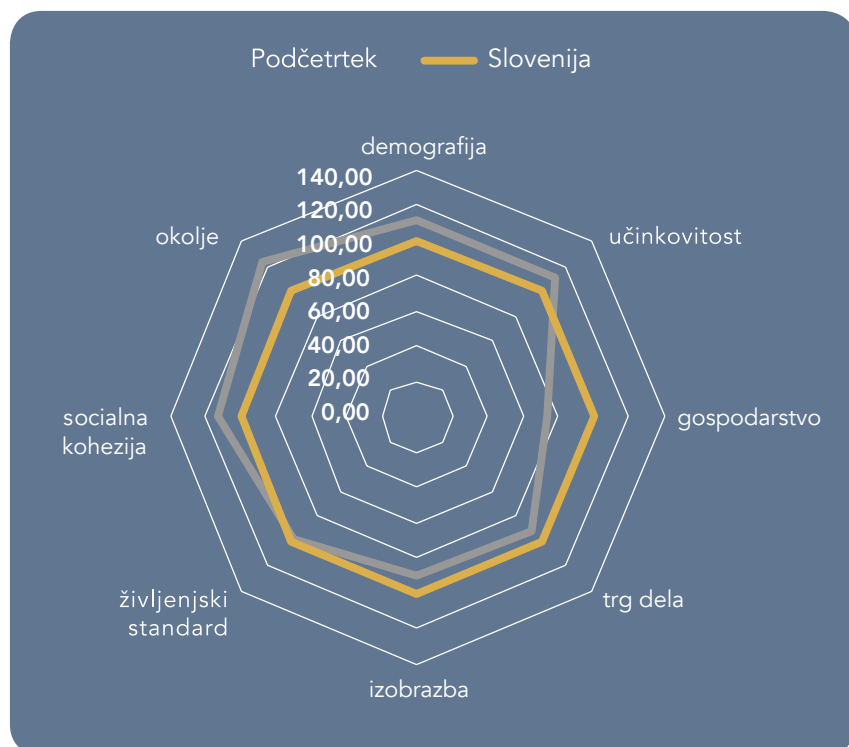

FOTO: TIC PODČETRTEK

ta vsebinski sklop so v Podčetrtku pripeli večje in manjše znamenitosti kraja in jih povezali v prepričljivo zgodbo, ponudbo pa s pomočjo dobro zasnovanih investicij (npr. v športno dvorano) še dodatno okrepili.

Tako so se na znamko pripeli tudi lokalni podjetniki. Slaščičarska delavnica s tradicijo je razvila znamko Sladkosti iz Olimja in odprla butične prodajalne po celi Sloveniji. Prav Čokoladnica« je dober primer spretnosti Kozjancev. Leta 2015 so začeli prirediti »prvi festival vina in čokolade pri nas«. Dogodek na združuje le (kot pove ime) lokalna vina in čokolado iz Olimja, ampak tudi kulinariko nasploh ter športne, folklorne in druge kulturne prireditve.

Novi turistični objekti v Podčetrtku že kar po pravilu prejemajo nagrade za arhitekturo.

turističnih novinarjev FIJET: v utemeljitvi so posebej poudarili prav spretnost občine, da maksimalno izkoristi evropska razvojna sredstva, pri tem pa jih porablja smotrno in strateško za projekte, ki podpirajo turistični razvoj kraja.

Apartmenti Ortenia v Podčetrtku so »prvi ekološki apartmaji v Sloveniji« - torej grajeni po načelih »inovativne trajnostne gradnje«. Apartmaji so prejeli arhitekturno nagrado Zeleni svinčnik 2014, mednarodna certifikata Green Globe in Eco hotels certified ter Marjetico, evropski znak za zelene turistične zmogljivosti. Apartmaji so bili med kandidati za nagrado za inovativnost v turizmu Sejalec 2015.

Podčetrtek je v postopku ocenjevanja za znak Slovenia Green Destination.

Perfekcionizem

Kar pri Podčetrtku posebej navduši, je očitna želja po popolnosti. Novi objekti že kar praviloma prejemajo nagrade za arhitekturo. Hotel Sotelia je dobil Plečnikovo nagrado, Wellnes Orhidelia pa se je leta 2009 uvrstil v ožji izbor 11 finalistov festivala svetovne arhitekture v kategoriji počitniških objektov (World Architecture Festival). Arhitekturno nagrado je prejela tudi nova športna dvorana.

Podčetrtek je prejel za svojo urejenost in turistično privlačnost že kar nekaj nagrad. Leta 2014 si je v okviru tekmovanja Entente Florale priboril naziv najlepšega manjšega kraja v Evropi. Olimje je bilo pred časom (2009, 2013) najlepša vas v Evropi. Leta 2015 je Podčetrtek prejel kristalni Triglav 2015, priznanje Društva

Visoka kakovost življenja

Kolateralni učinek naložb v turizem je zelo visoka kakovost življenja – vsaj kakor jo prikazujejo naši kazalniki sistema ISSO. Spretnost pri pridobivanju razvojnih sredstev smo že omenili. Naložbe večinoma neposredno ali vsaj posredno podpirajo turistični razvoj kraja, a ni dvoma, da so močno prispevale h kakovosti življenja.

Dober primer je nova večnamenska športna dvorana: uporabljajo jo krajan, tržijo pa jo tudi za priprave športnih ekip (tudi iz tujine) in za prireditve. Tako so med drugim gostili evropsko prvenstvo v pikadu. Namesto načrtovanih 100 dogodkov na leto, jih v dvorani gostijo več kot 200. Na Stožicah v najlepši in najbolj zeleni Evropski prestolnici bi morali ob tem podatku zardevati. ○

Laško - turistična gazela

Franc Zdolšek

Število prebivalcev (2016): 13.175 (41.mesto)

Rast prebivalstva (pet let): -2,59% (169. mesto)

Proračun (2016 - odhodki): 13.611.150 €

Indeks ISSO: 39,46 (143)

<http://www.lasko.si/sl/>

Glavna strateška usmeritev Laškega je razvoj »zelenega in dostopnega zdraviliškega turizma«. Zdi se, da je celoten razvoj kraja podrejen tej usmeritvi, ki jo dosledno uresničujejo. Ponudbo so znali učinkovito povezati v okviru znamke Sotočje dobrega, pri trženju pa se znajo povezovati na regionalni in nacionalni ravni. Številni projekti, ki merijo na kakovost življenja v kraju, smiselno bogatijo turistično ponudbo (kulturni in športni objekti). Izrazita posebnost Laškega je skrb, ki jo namenjajo za turiste s posebnimi potrebami. Ob tem so v Laškem uspeli pripraviti festival Pivo in cvetje, ki je svojevrsten fenomen in je s 110.000 obiskovalci najbolj množična prireditev te vrste pri nas.

Ko gre za kvalitativne kazalnike (vsaj tiste, ki jih vključuje naša analiza), Laško v Sloveniji preprosto nima prave konkurence. Gre za turistično gazelo v pravem pomenu besede: število gostov se vztrajno povečuje: med leti 2008 in 2015 za 69 odstotkov, lani (prvih osem mesecev) še za dobrih 12%. V Laškem so ob tem znatno okrepili prenočitvene zmogljivosti, pri čemer relativni kazalnik kaže, da je bila naložba več kot upravičena. Izkoriščenost zmogljivosti je za slovenske pojme močno nadpovprečna, skoraj 50-odstotna. Na te vrednosti kazalnikov je sicer izrazito vplival uspešen ponovni zagon Rimskih Toplic.

FOTO: BORIS VRABEC / TIC LAŠKO

FOTO: ARHIV THERMANA PARK LAŠKO

EDEN: poudarek na turizmu za ljudi z različnimi oviranostmi.

Laško je leta 2013 zmagalo v slovenskem izboru za Evropske destinacije odličnosti (EDEN): tedaj je bila tema izbora dostopni turizem, »ki omogoča ljudem z različnimi fizičnimi ali psihičnimi omejitvami ter posebnimi potrebami, neodvisno, pravično in dostojanstveno uporabo turističnih storitev«.

Laško je dobilo priznanje, ker je destinacija »uspela povezati naravne vire, vrhunsko medicinsko znanje, lokalne posebnosti in zgodbe v odlične turistične produkte«. Thermana Laško je prejela zlati certifikat za »Invalidom prijazno podjetje« že leta 2009. Zdravilišče je ustrezno opremljeno, da omogoča priprave športnikov – invalidov. Dostopnost za ovirane ljudi ni omejena le na zdravilišče, ampak so primerno pripravljene tudi površine v mestu, turistične kmetije, za invalide pa poskrbijo tudi na prireditvah.

Blagovna znamka Sotočje dobrega

Zdi se, da sodi Laško med tiste kraje, kjer je turistična ponudba bolj povezana in prepletena. Lokalna blagovna znamka vključuje več elementov:

bogastvo termalnih in zdravilnih vod, pivo, cvetje in med. S poudarjanjem apiterapije in čebelarstva se Laško vključuje v eno od tem, ki postaja vse pomembnejša za slovenski turizem. Četudi je glavni poudarek na obeh zdraviliščih, so v »uradno« ponudbo kraja smiselno vključene tudi turistične kmetije in gostilne, ki ponujajo lokalne specialitete. Zaradi kakovostne ponudbe in poudarka na trajnostnem aspektu je Laško med nosilci bronastega znaka Slovenia Green Destination. ○

FOTO: MEDIASPED

Slovenj Gradec - svetovno mesto miru

Andrej Čas

Število prebivalcev (2016): 16.686 (26. mesto)
 Rast prebivalstva (pet let): -0,87% (113. mesto)
 Proračun (2016 - odhodki): 16.279.485 €
 Indeks ISSO: 44,47 (58. mesto)
<http://www.slovenjgradec.si/>

Mestece na Koroškem se je uspelo na svojski način pozicionirati na svetovni zemljevid kot Mesto miru OZN. Tudi z bogatim naborom aktivnosti daje vtis kulturnega središča, ki je dosti pomembnejše, kot bi lahko sodili glede na velikost kraja (in relativno odmaknjenost). Ta vtis zbujajo zlasti število in kakovost kulturnih in drugih dogodkov, ki jih prirejujejo v kraju in segajo od poletnega kulturnega festivala (Slovenjgraško poletje), prek Mirovniškega festivala ali Festivala drugačnosti do enega od »100 najzanimivejših

FOTO: TOMO JESENIČNIK

FOTO: DAVID VALIČ

filmskih festivalov na svetu«. Druga pomembna razvojna komponenta, zelo značilna za Slovenj Gradec, je skrb za tradicijo, ki se v zadnjem času kaže zlasti kot skrb za ohranjanje tradicionalnih obrti. Tako imamo v odmaknjeni dolini Koroške kraj, ki je izjemno odprt v svet in zna s svojo ponudbo pritegniti zelo različne skupine obiskovalcev. Slovenj Gradec je nosilec srebrnega znaka Slovenia Green Destination za izrazito trajnostno obarvane turistične kraje.

Mesto Glasnik miru

Slovenj Gradec se je uspel zanimivo pozicionirati na svetovnem zemljevidu kot »mesto miru in mednarodnega sporazumevanja« z vrsto kulturnih dogodkov pod pokroviteljstvom OZN; ti potekajo že štiri desetletja. Te aktivnosti dajejo mestu neko posebno vlogo kulturnega

FOTO: TOMO JESENIČNIK

mesta, močno vpetega v mednarodni prostor. V Slovenj Gradcu so vlogo še dodatno okrepili s sodelovanjem v projektu Evropska prestolnica kulture leta 2012. Na koncept mesta miru se navezujejo tudi dogodki v kraju, kot sta Mirovniški festival ali Festival drugačnosti. Tridnevni mednarodni festival »spregledanih« kratkih nizkoprorračunskih filmov Shots je uvrščen med 100 najzanimivejših filmskih festivalov na svetu (portal FilmFreeway). Slovenj Gradec ima zelo bogato kulturno življenje s številnimi prireditvami (Slovenjgraško poletje); pri organizaciji nekaterih sodeluje tudi s sosednjimi kraji (Koroško kulturno poletje).

Skrb za ohranjanje tradicije

Staro mestno jedro je zgledno prenovljeno, za kar je Slovenj Gradec prejel že nekaj priznanj (Najlepše mestno jedro, Entente florale 2015).

Mesto je bilo (skupaj s Škofjo Loko in Rogatcem) vključeno v projekt DUO za ohranjanje rokodelske kulturne dediščine v čezmejnem prostoru (Avstrija in Slovenija). Rezultat projekta je med drugim podroben katalog nosilcev in izdelkov tradicionalne obrti, sprožil pa je tudi urejeno in sistematično trženje izdelkov. Redkokatera občina v Sloveniji nameni toliko pozornosti tradicionalni obrti. Decembra 2016 so v mestu odprli nove prostore Rokodelskega centra Koroške, kjer bodo rokodelci razstavljali svojo dejavnost in izdelke, v naslednji fazi pa jih tudi prodajali. Pomembna funkcija centra je tudi prenos starih obrtnih znanj na naslednje generacije. V Slovenj Gradcu sicer deluje najstarejši evropski medicinar in svečar – delavnica Perger 1757 (medicinarstvo deluje od leta 1757). Podjetje je zgleden primer, kako je s spretnim trženjem možno iz tradicionalne obrti narediti lokalno uspešnico z globalnim dometom. Med več kot 100.000 obiskovalci najdemo tudi tako različne osebnosti kot sta Dalaj Lama in Donald Trump. ○

Festival »spregledanih« kratkih nizkoprorračunskih filmov Shots je uvrščen med 100 najzanimivejših filmskih festivalov na svetu portal (FilmFreeway).

Prvo mesto: Lendava - most med narodi

Anton Balažek

Število prebivalcev (2016): 10.517 (32.mesto)
 Rast prebivalstva (pet let): -4,17% (199. mesto)
 Proračun (2016 - odhodki): 12.182.072 €
 Indeks ISSO: 39,12 (151. mesto)
www.lendava.si

Lendava je v zadnjih letih naredila razvojni preobrat, kakršnih v Sloveniji ni veliko. Po analizi ISSO je bila Lendava leta 2012 na 205. mestu med slovenskimi občinami. Zdaj analiza uvršča občino na 151. mesto. Občina dosega nadpovprečne rezultate na štirih pomembnih razvojnih področjih: življenjski standard, gospodarstvo, trg dela in učinkovitost delovanja. To je izjemen dosežek za kraj, ki je bil pred petimi leti prav na repu lestvice ISSO.

Četudi v občini ne zanemarjajo nobenega pomembnega področja, sta k hitremu razvoju največ prispevala skrb za podjetništvo in investicije ter razvoj turizma. Prav s sistematičnim razvojem turizma je Lendava naredila močan zasuk iz industrijskega v postindustrijski kraj. V promociji

FOTO: KRISTINA JESENOVIC

turistične ponudbe se v Lendavi uspešno povezujejo s kraji po Sloveniji in v sosednjih državah. Posrečenim dogodkom (svetovna prestolnica bograča) se je pred kratkim pridružil projekt Vinarium z razglednim stolpom, ki je tako rekoč čez noč postal tretja najbolj obiskana atrakcija v Sloveniji. To je bilo možno le zaradi izrazito strateškega pristopa, s katerim se v kraju lotevajo razvoja. Kandidatura Lendave za Kulturno prestolnico Evrope 2025 je logični naslednji korak v preobrazbi kraja.

Stolp Vinarium

Novi razgledni stolp v Lendavskih gorah je fenomen brez primere v našem prostoru. V dobrem letu po odprtju je stolp obiskalo več kot 100.000 ljudi, kar pomeni, »da je stolp postal tretja najbolj obiskana atrakcija v Sloveniji«. Stolp je prejel nagrado Sejalec 2016 za najbolj inovativne in kreativne turistične proizvode. Poleg razgleda, ki sega v štiri države (kar je posebnost svoje vrste), je stolp postal tudi vozlišče turističnih dogodkov, prireditev (začenši s festivalom Vinarium) in vinskih poti.

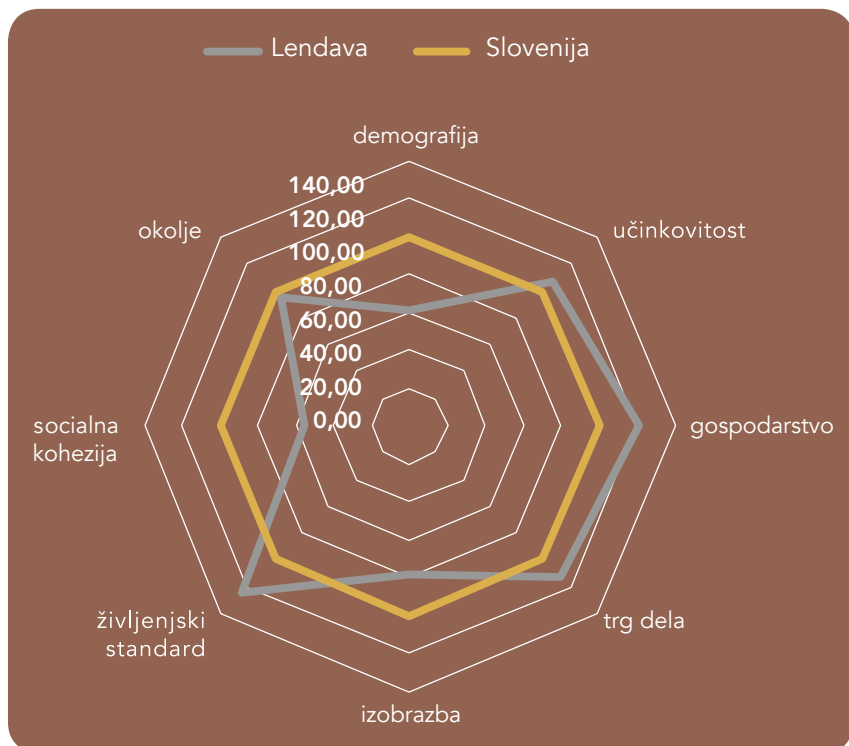

FOTO: STOLP VINARIUM

Vinarium

Stolp je s svojimi mehкими vsebinami ključni vzvod v razvojem zasuku Lendave. Dodamo lahko še, da je prav stolp Vinarium zagotovo pomembno prispeval k velikemu skoku števila prenočitev leta 2016 v Lendavi. Lendava je zbudila pozornost že pred nekaj leti kot »svetovna prestolnica bograča«.

Bogračfest postaja že tradicionalen dogodek, ki je dobro sprejet med turisti in domačini ter tako prispeva k turističnemu razvoju kraja. Enako velja za Lendavsko trgatav. Te dogodke so leta 2015 povezali v festival Vinarium in mu dodali »kulinarično ulico«, predstave, delavnice, dneve odprtih vinotočev in celo razstavo grafik Joana Miroja.

Pri trženju turistične ponudbe se Lendava spretno povezuje z drugimi kraji. Značilen primer je partnerstvo z Budimpešto in drugimi madžarskimi kraji: Bogračfest so na primer lani obiskali nadžupan Budimpešte, župan Kőszega ter predstavniki Pécsa. Lendava se je na nadžupanovo vabilo predstavila na budimpeštanskem božičnem sejmu, ki sodi med najatraktivnejše dogodke v tem mestu. Lendava je predstavitev pripravila v sodelovanju z STO in zraven povabila še Ljubljanski grad, Postojnsko jamo in Kobarid.

Kultura kot razvojni vzvod

V Lendavi so se odločili, da bodo po Ljubljani in Mariboru (s partnerskimi mesti) tretje slovensko mesto, ki bo kandidiralo za Evropsko prestolnico kulture. Odločitev lahko opišemo kot ambiciozno in pogumno. Ta že kar drzna poteza je rezultat strateškega premisleka, ki vidi kulturo kot generator

»novih pristopov, nove energije, razvoja gospodarstva, kulturnega turizma in predvsem pozitivnih učinkov na demografske kazalce in ustvarjanja novih delovnih mest«. Ni naključje, da je bil prvi večji dogodek v nizu priprav na kandidaturo prav delavnica

Evropska prestolnica kulture – priložnost za mlade, ki je potekala lani v okviru Festivala Vinarium.

V mestu bodo začeli pripravljati kreativno strategijo na področju kulture, cilj te strategije pa bi lahko bil tudi demografski preobrat, ki ga kraj zelo potrebuje. Na zanimiv način je lendavsko kandidaturo komentiral zunanji minister Karel Erjavec. Poudaril je, da bi Lendava kot

EPK lahko bila »nek nov model sodelovanja znotraj EU na področju kulture« in tako povezovala Avstrijo, Madžarsko, Hrvaško in Slovenijo. A tudi če kandidatura ne bo uspela, lahko sam poskus kraju prinese dodatni razvojni zagon.

Vabljenje investitorjev

Lendava se je že leta 2013 uvrstila med finaliste za nagrado Zlati kamen tudi zato, ker je ena od maloštevilnih občin, ki aktivno in sistematično vabi investitorje. Kraj se je večkrat visoko uvrstil med »mesta prihodnosti«, ki jih izbirajo pri reviji Foreign Direct Investment (del medijske hiše Financial Times). Lekov Pakirni center v Lendavi je največja investicija Novartisa v Sloveniji doslej. Japonska korporacija Daihen je izbrala Lendavo za svojo evropsko bazo. Lani je v lendavski poslovni coni novo proizvodno halo zgradilo visokotehnološko podjetje Virs. ○

**Stolp
Vinarium je v
dobrem letu postal
tretja najbolj obiskana
znamenitost v
Sloveniji.**

Ljutomer - prleški razvojni fenomen

Olga Karba

Število prebivalcev (2016): 11.441 (47. mesto)
 Rast prebivalstva (pet let): -2,4% (165. mesto)
 Proračun (2016 - odhodki): 19.827.484 €
 Indeks ISSO: 40,16 (135)
www.obicnaljutomer.si

Ljutomer je prejel leta 2015 nagrado kot razvojno najbolj prodorna občina v vzhodni Sloveniji. Zdaj je ponovno med kandidati kot prava turistična gazela: je med kraji z največjo rastjo števila turistov. Pri tem Ljutomer nima izstopajočih naravnih ali kulturnih znamenitosti. Preskok med turistične kraje so naredili predvsem s svojo spretnostjo in domiselnostjo. Značilen primer je Grossmanov filmski festival fantastičnega in grozljivega filma, ki je zaradi svoje nišne usmerjenosti postavil Ljutomer dobesedno na svetovni zemljevid cinefilov. To smo omenili že leta 2015, a moramo ponoviti: Ljutomer sodi med najbolj aktivne občine pri nas: število projektov je impresivno, prav tako pa sredstva, ki jih v občini uspejo zbrati. Ta bogata aktivnost ne brez rezultatov: v dveh letih se je Ljutomer povzpел na naši lestvici ISSO za 30 mest.

FOTO: DANILO IVANČIČ

FOTO: MARIJA TIVADAR

Pospešen razvoj na področju turizma

Ljutomer se je vključil v shemo Slovenia Green Destination: ocenjevanje še ni zaključeno (stanje: december 2016). Hotel Bioterme Mala Nedelja je nosilec evropskega znaka za okolju prijazne turistične zmogljivosti. Leta 2015 so bazeni Bioterm postali Naj kopališče v kategoriji srednje velikih kopališč v Sloveniji. V Biotermah Mala Nedelja bodo gradili novo apartmajsko naselje in tako lahko pričakujemo, da se bo hitra rast na področju turizma nadaljevala. Spretnost v Ljutomeru kažejo tudi s potezami kot je večjezična turistična

FOTO: BOŠTJAN PETERKA

aplikacija za pametne telefone - pripravili so jo že pred nekaj leti. Za razvoj Jeruzalemskih gorik kot edinstvene krajinske vrednote na eni strani in kot potencialne turistične destinacije na drugi so se v Ljutomeru povezali s sosednjim Ormožem.

Edinstveni filmski festival

Pomemben del turistične ponudbe kraja je bogat spekter različnih prireditev: od Prleškega sejma do kasaških prireditev ali Grossmanovega filmskega festivala. Prav festival fantastičnega filma in vina je nekaj posebnega: lani je bil prirejen dvanajstič in je v Ljutomeru zbral goste iz desetih držav. »Z nepogrešljivim konceptualnim dodatkom vina, po katerem Prlekija pač najbolj slovi, že tradicionalno odpiramo popolnoma nove horizonte gas-tronomsko-filmskih užitkov vsem našim obiskovalcem,« pojasnjujejo organizatorji kombinacijo

fantastike in vina. Ameriška revija Movie Maker Magazine je festival leta 2013 uvrstila med pet najboljših filmskih sci-fi in horror festivalov na svetu. Poleg projekcij in ocenjevanj filmov festival vključuje tudi dogodke za najširšo javnost (npr. grozljive povorke), pokušine in predstavitve vin, vodene ture po vinskih poteh ipd.

Ljutomer je svojevrstna gazela med občinami ko gre za turizem, a tudi ko gre za infrastrukturni razvoj. Če primerjamo: mestna občina Ptuj (ki smo jo lani ravno tako opisali kot primer razvojnega preboja) ima dvakrat več prebivalcev kot Ljutomer, njen proračun pa je le za 30 odstotkov večji. Tudi v letu 2016 je veliko investicij povezanih s komunalnim opremljanjem naselij, oziroma gradnjo in rekonstrukcijami vodovodnega in kanalizacijskega omrežja. In ne nazadnje: na področju trajnostne mobilnosti je Ljutomer primer evropske dobre prakse za manjše kraje. ○

Jeruzalem

**Ljutomer
se je s svojim
festivalom uvrstil na
svetovni zemljevid
cinefilov.**

ISSO 2017: prvaki lestvic

V celoti je najboljša Ljubljana, na posameznih področjih pa so zmagovalci praviloma presenetljivi

Katere občine postavlja letošnja analiza ISSO prav na vrh? Prinašamo pregled krajev z najvišjimi vrednostmi sestavljenih indeksov za osem področij, ki so vključena v sistem ISSO. Ob tem opomba: lestvice so le vrh ledene gore sistema uravnoteženih kazalnikov. Da bi si lahko zares pojasnili uvrstitev določene občine, potrebujemo vpogled v podatke, ki se skrivajo za samimi indeksi in uvrstitvami, ob tem pa – ker gre za sistem uravnoteženih, torej medsebojno povezanih kazalnikov, pa tudi vpogled v celoten kontekst. Ali če rečemo drugače, podatek z lestvice ne more nadomestiti branja celotne analize. Šele ta omogoča celovito oceno razvojnega stanja občine.

DEMOGRAFIJA

Šentrupert

Zakaj? Ker so vrednosti prav vseh demografskih kazalnikov za občino izjemno dobre: prebivalstvo raste in se ne stara, ljudje pa se v kraj priseljujejo. Le še v eni občini v Sloveniji se prebivalstvo stara počasneje, vemo pa, da sodi hitro staranje prebivalstva med večje dolgoročne probleme Slovenije in razvitega sveta v celoti.

Demografski kazalniki so alfa in omega, začetek in konec. Vrednosti močno vplivajo na druga področja – če bi narisali mrežo vplivov med posameznimi kazalniki, bi bili demografski

Demografski indeks 2017

Uvrstitev	Ime občine	Indeks D17
1	Šentrupert	74,14
2	Zavrč	72,19
3	Borovnica	70,94
4	Komenda	70,29
5	Cerkvenjak	70,1

prav v sredini. Spremembe vrednosti demografskih kazalnikov dostikrat zahtevajo neposredne spremembe občinske politike. Na vrednosti same je po drugi strani neposredno največkrat zelo težko vplivati, gibanja pa imajo izrazito dolgoročne učinke

UČINKOVITOST UPRAVLJANJA

Brezovica

Ker gre za zelo aktivno občino, ki deluje z relativno nizkimi stroški. Ob tem je občina v merjenem obdobju uspela povečevati prihodke iz lastnih in trajnih virov, finančno pa sodi med najbolj samostojne. Večji delež denarja daje za razvoj drugih krajev le še Trzin. Šibika točka Brezovice je naraščanje zadolženosti, ki pa jo bogata občina obvladuje brez težav.

Indeks proračunske učinkovitosti 2017

Uvrstitev	Ime občine	indeks
1	Brezovica	76,18
2	Markovci	72,28
3	Kobilje	69,64
4	Šenčur	69,14
5	Rače - Fram	68,26

Kazalniki učinkovitosti upravljanja izhajajo iz proračuna. Pomembno je zlasti tisto, kar je uspelo Brezovici – da kazalniki razkrivajo zelo bogato raven aktivnosti ob sicer varčnem poslovanju: varčnost sama po sebi ne pomeni dosti, če je občina ob tem neaktivna, ne uspeva pridobivati razvojnih sredstev, ima malo investicijskih projektov in podobno. Kazalniki učinkovitosti so izrazito relativne narave in jih moramo brati v primerjavi z ostalimi.

GOSPODARSTVO

Ljubljana

Na prvem mestu nobenega presenečenja. Prestolnica in dobitnica Zlatega kamna 2016 je od sedmih področjih, ki tvorijo indeks gospodarstva, štirikrat uvrščena med prvih 10 krajev, še dvakrat pa nadpovprečno. Le pri sredstvih za pospeševanje podjetništva je Ljubljana uvrščena na videz nizko: mesto v to področje vlaga z orodji, ki pač ne omogočajo, da so sredstva neposredno zabeležena na za to predvidenem kontu.

Če na prvem mestu ni presenečenj, pa čudi visoka uvrstitev Ljubna in Mirne. Ljubno je zelo visoko uvrščeno na treh področjih – pri dodani vrednosti na prebivalca, investicijah in rasti prihodka. Ostale vrednosti so vsaj solidne. Podobno je pri Mirni: 20-odstotna rast prihodka v petih letih ter ugodne vrednosti ostalih kazalnikov. Seveda moramo poudariti, da gre za relativne kazalnike: to pomeni, da imata Ljubno in Mirna podjetništvo močno razvito glede na svojo velikost.

Indeks gospodarske moči in podjetniške dinamike

Uvrstitev	Ime občine	indeks G
1	Ljubljana	76,56727133
2	Komenda	65,03424637
3	Koper	63,04544374
4	Šempeter - Vrtojba	62,93164297
5	Trzin	62,22229353

Osnovni kazalnik za oceno podjetniškega utripa v kraju je število podjetij na 1000 prebivalcev. Ta kazalnik moramo brati skupaj z drugim, ki pokaže, kaj je rezultat teh podjetij: torej koliko dodane vrednosti ustvarijo. Drug pomemben aspekt, ki ga zajema naš indeks, je dinamika: kako nastajajo nova podjetja? Ali prihodek raste ali upada? In ne nazadnje - koliko je občina aktivna v spodbujanju podjetništva.

TRG DELA

Ravne na Koroškem

Kar nismo mogli verjeti, a tudi ponoven pregled podatkov je pokazal, da imajo najboljši položaj na trgu dela res koroške Ravne. V indeksu je vključenih devet področij. Pri dveh so

Ravne na Koroškem uvrščene »samo« solidno: povprečno ali nekoliko pod povprečjem. Pri ostalih so uvrstitve visoke ali celo izjemne. Brezposelnost v kraju se zmanjšuje, število delovnih mest na 1000 prebivalcev je zelo visoko, stopnja

Indeks trga dela

Uvrstitev	Ime občine	indeks TD
1	Ravne na Koroškem	69,22
2	Novo mesto	67,74
3	Koper	66,9
4	Veržej	65,44
5	Ljubljana	65,03

brezposelnosti mladih med najnižjimi. Šibka točka je zlasti razmeroma nizka raven delovne aktivnosti prebivalstva (delež zaposlenih).

Na področju trga dela spremljamo zaposlenost prebivalstva (torej delež zaposlenih) na eni strani, na drugi pa samo število delovnih mest. Pomemben kazalnik je tudi to, koliko prebivalcev uspe dobiti službo na območju občine – torej kako samostojen je kraj na področju trga dela.

IZOBRAZBA

Dol pri Ljubljani

Na vrhu seznama so občine iz okolice Ljubljane na čelu z Dolom. Dol pri Ljubljani je na področju izobrazbe trikrat uvrščen med prvih sedem občin v Sloveniji, pri preostalih treh kazalnikih pa so vrednosti »samo« nadpovprečne. Prebivalstvo kraja ima eno od najbolj ugodnih izobrazbenih struktur, delež univerzitetno izobraženih prebivalcev pa raste s stopnjo, ki sodi med največje. Posebej pomembno: mladi po diplomah ostajajo v kraju.

Indeks izobrazbe

Uvrstitev	Ime občine	indeks I
1	Dol pri Ljubljani	77,02
2	Škofljica	72,73
3	Trzin	71,17
4	Murska Sobota	68,1
5	Domžale	68,01

Kazalniki izobrazbe so povezani z demografskimi kazalniki in trgov delu, posredno pa tudi z gospodarstvom in življenjskim standardom. Zelo pomemben je indeks bega možganov – preizkušali smo ga več let in ga letos prvič vključili v indeks ISSO.

ŽIVLJENJSKI STANDARD

Ravne na Koroškem

V Ravnah na Koroškem imajo v povprečju plače, ki sodijo med najvišje v Sloveniji (12. mesto). Od tod tudi visoki bruto povprečni prejemki na prebivalca. Pokritost z osnovnim zdravstvom je odlična: po številu splošnih zdravnikov na 1.000 prebivalcev so Ravne na 4. mestu. Stanovanjski standard je večinoma nadpovprečen. Občina veliko namenja za kulturo in izjemno veliko (relativno gledano) za šport. Šibka točka občine je le previsok delež stanovanj brez vseh osnovnih instalacij.

Indeks življenjskega standarda

Uvrstitev	Ime občine	indeks Q
1	Ravne na Koroškem	69,32
2	Novo mesto	66,67
3	Ljubljana	64,11
4	Kranj	61,7
5	Ptuj	60,91

Osnovni kazalnik za življenjski standard so bruto prihodki na prebivalstva in s tem povezane plače. Ob tem spremljamo stanovanjski standard in raven osnovne zdravstvene oskrbe. Pomemben pokazatelj ravni kakovosti življenja ja raven prezgodnje umrljivosti. Ne nazadnje indeks vključuje tudi občinske odhodke za dve pomembni področji, ki vplivata na kakovost bivanja v kraju: za kulturo in šport.

SOCIALNA KOHEZIJA IN POLITIČNA KULTURA

Sveti Andraž v Slovenskih goricah

Zakaj Sveti Andraž? To je občina z najvišjo volilno udeležbo v Sloveniji – slednja je tudi po merilih OECD temeljni pokazatelj socialnega vedenja prebivalcev. Drugič, v nobenem kraju v Sloveniji ni več društev na 1.000 prebivalcev kot jih imajo v Svetem Andražu v Slovenskih goricah. Kaj lahko še dodamo? Zelo nizek delež obsojenih prebivalcev in izjemno nizek delež dolgotrajno brezposelnih.

Socialna kohezija in politična kultura je med področji, ki so najteže merljiva. To ne velja le za raziskavo ISSO – enako zagato imajo tudi pri pripravi kazalnikov za to področje na globalni ravni. Za izračun indeksa uporabljamo kombinacijo indikatorjev asocialnega (kriminal) in

Indeks socialne kohezije in politične kulture

Uvrstitev	Ime občine	indeks SOC
1	Sveti Andraž v Slov. goricah	73,46
2	Komen	68,05
3	Središče ob Dravi	64,47
4	Solčava	63,4
5	Bohinj	61

socialnega vedenja (razvitost društev, volilna udeležba). Ob tem smo vključili v sistem še delež dolgotrajno brezposelnih, saj analize kažejo, da je visok delež slednjih povezan z slabšo socialno kohezijo. Kot kazalnik aktivnosti smo uporabili delež sredstev za mednarodno dejavnost, kar v omejeni meri nakazuje odprtost občine.

OKOLJE

Velika Polana

Ta občina v Pomurju je med tistimi, kjer občani »pridelajo« najmanj komunalnih odpadkov, količine pa se še hitro zmanjšujejo: za 28 odstotkov v petih letih. Ob tem je kar 99,8 odstotka površine občine vključeno v območje NATURA 2000. Le še v eni občini na prebivalca porabijo več za varstvo biološke raznovrstnosti in zmanjševanje onesnaževanja.

Okoljski indeks

Uvrstitev	Ime občine	indeks EKO
1	Velika Polana	72,08
2	Kozje	68,03
3	Osilnica	66,66
4	Tabor	65,09
5	Luče	63,64

Okolje je drugo področje, pri katerem imamo s podatki zagate. Področje je – za razliko od socialne kohezije – sicer samo po sebi dovolj merljivo, a žal imamo na voljo le malo podatkov na občinski ravni. Tako smo omejeni le ne nekaj aspektov, ki dajejo le grob vtis o kakovosti okolja in trajnostni razvojni usmeritvi nekega kraja. Ti aspekti so trije: ravnanje z odpadki, vključenost v omrežje Natura 2000 in višina proračunskih sredstev, ki jih občine namenjajo za varstvo biološke raznovrstnosti in krajine, zmanjševanje onesnaževanja ter za trajnostno rabo in proizvodnjo energije.

FOTO: DUNJA WEDAM

SESTAVLJENI RAZVOJNI INDEKS ISSO

Ljubljana

Najboljšo vrednost sestavljenega indeksa, ki zajema vseh 54 ključnih razvojnih kazalnikov, ima že drugo leto zapovrstjo Ljubljana. Odlikujejo jo zlasti najmočnejši podjetniški utrip v državi, zelo visok življenjski standard, ugodno stanje na trgu dela in odlično stanje na področju izobrazbe. Na področjih demografije in učinkovitega upravljanja so vrednosti krepko nadpovprečne.

Prestolnica ima nekoliko slabše uvrstitve le na področjih socialne kohezije in okolja. Na prvem področju je to pričakovano: v podeželskih krajih je socialna kohezija bistveno višja od tiste v mestih: če ni, je v kraju nekaj zelo narobe. Tudi relativno šibka uvrstitev Zelene prestolnice Evrope na okoljskem področju je deloma povezana s prednostmi podeželskih občin pred mesti (manj odpadkov, večja vključenost v Naturo 2000), deloma pa z metodološkimi zagatami, ki bi jih imela prav vsaka analiza okolja, ki bi skušala zajeti podatke za vse slovenske občine.

Kaj pomeni visoka vrednost indeksa ISSO? Pomeni visoko stopnjo razvojne uspešnosti v slovenskem okolju in pomeni uravnoteženost večine področij. Prav ta uravnoteženost je izjemno pomemben razvojni aspekt. Za razliko od preprostejših sistemov (na primer podjetij) so lokalne skupnosti zapleteni organizmi, kjer ni dovolj optimirati le eno ali dve področji: samo kjer se zelo različna in včasih celo izključujoča se področja razvijajo na uravnotežen način, lahko govorimo o uspešnem razvojnem modelu. In prav to pokaže sestavljeni indeks: merljivo uspešnost celotnega razvojnega modela.

Razvojni indeks slovenskih občin: ISSO 2017

Ljubljana, Koseški bajer

Uvrstitev	Ime občine	indeks
1	Ljubljana	54,99
2	Trzin	54,71
3	Novo mesto	52,71
4	Komenda	51,92
5	Brezovica	51,75
6	Škofja Loka	51,40
7	Škofljica	51,04
8	Kranj	50,43
9	Gorenja vas - Poljane	50,26
10	Vipava	50,11
11	Cerknica	49,69
12	Ivančna Gorica	49,61
13	Šempeter - Vrtojba	49,54
14	Idrija	49,34
15	Železniki	49,15
16	Domžale	48,64
17	Dol pri Ljubljani	48,44
18	Medvode	47,99
19	Mengeš	47,98
20	Ravne na Koroškem	47,68
21	Zreče	47,61
22	Kranjska Gora	47,61
23	Šentrupert	47,51
24	Borovnica	47,30
25	Koper	47,24

Vir: ISSO - Zlati kamen

Sistem ISSO:

Najnovější svetovni prijemi, preneseni na lokalno raven

Metodologija ISSO je izvorna in narejena po meri slovenskih občin. Ob tem pa sledimo svetovnemu razvoju in v naš sistem sproti vgrajujemo nova dognanja in prijeme. Priti do podatkov v 21. stoletju ni več problem: nasprotno, podatkov je preprosto preveč. Problemi nastanejo prav zato, ker se hitro izgubimo v nepregledni množici podatkov, ki so dostikrat neuporabni.

Zato pri oblikovanju indeksa posebno pozornost namenjamo izboru kazalnikov. Osredotočamo se na tako imenovane **KPI (Key Performance Indicators)** – torej na ključne kazalnike uspešnosti.

Glavno merilo pri izbiri kazalnikov, ki so vključeni v indeks, je relevantnost – je posamezni kazalnik resnično pomemben in ali nam res razkrije bistvene razsežnosti posameznega področja, ki je ključno za razvoj?

Druge pomembne značilnosti je **medsebojna uravnoteženost kazalnikov**. Občina je zapleten organizem, ki ga nikakor ne moremo in ne smemo

optimizirati le na eno razsežnost: indeks ISSO je sistem uravnoteženih kazalnikov, ki omogočajo hkratno spremljanje različnih dimenzij.

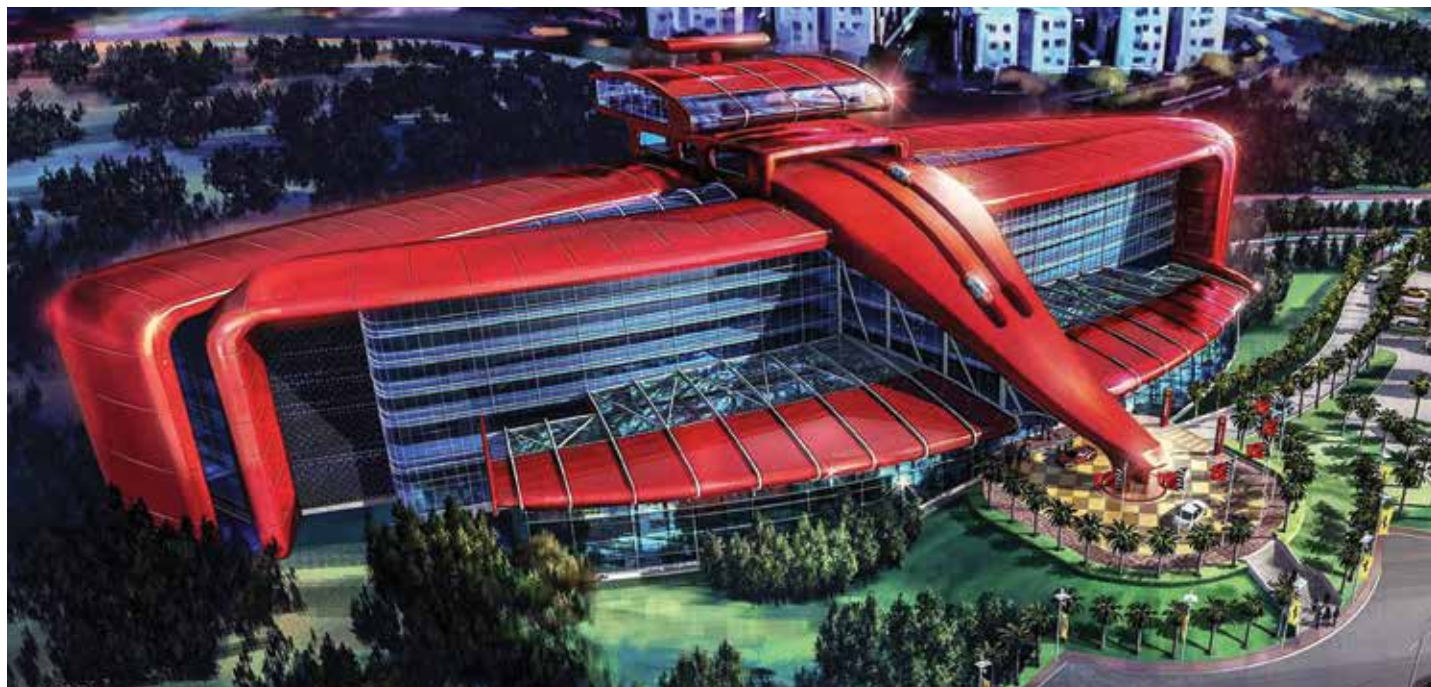
Pri izboru kazalnikov nam pomagajo tako strokovnjaki iz Strokovnega sveta, kot to, da redno pregledujemo globalno uveljavljene metodologije za izbor najboljših krajev in držav. Če omenimo le nekaj primerov: PriceWaterhouseCoopers, McKinsey, OECD, UN – Human Development Index, World Economic Forum, Mercer ipd.

Zakaj ISSO sploh uporabljati?

Oziroma kakšne koristi imate lahko od sistema, kakršen je ISSO?

1. **Je orodje za načrtovanje.** Prav zaradi standardiziranosti in smiselnega izbora ter priprave kazalnikov omogoča bolj kakovostno postavljanje razvojnih ciljev in meril.

Barcelona

London

2. Omogoča **sistematično primerjavo z drugimi kraji in s standardi uspešnosti**. Benchmarking (primerjalna presoja) je preizkušena in učinkovita metoda za boljši razvoj.

3. Je **orodje za sistematično spremljanje razvojne dinamike kraja**. S pomočjo meril v sistemu ISSO je možno slediti spremembam najpomembnejšim spremembam na izbranih področjih, ki so za razvoj posebej pomembna. To pomeni tudi, da je možno vzporejati aktivnosti (projekte, porabo proračunskih sredstev) v enem obdobju in gibanja na razvojno pomembnih področjih na drugem področju.

4. Omogoča **boljšo komunikacijo z različnimi skupinami deležnikov**. Standardizirana merila so preprosto bolj verodostojna, ko je potrebno predstavljati uspešnost občine posameznim javnostim. Komunikacija je tudi bolj jasna. V dialogu z volilci, člani občinskega sveta ali drugimi skupinami se je možno sklicevati na preverljive in jasne argumente iz neodvisnega vira in se tako uspešno spodbijati trditve, ki temeljijo na govoricah ali podatkih, iztrganih iz konteksta.

5. **Primerjava z zlatim standardom ISSO** (novost 2016) nam jasno pokaže, kako daleč smo na posameznem področju od tega, kar je standardna mera odličnosti za uspešno občino pri nas (»gap analysis«).

6. **Boljši podatki pomenijo več denarja**. Čas, ko je bilo priti do razvojnega denarja sorazmerno lahko, je minil: do sredstev za investicije bo priti vse težje. Ne glede na vir sredstev bodo imeli boljše možnosti tisti, ki bodo znali s pomočjo kakovostnih, jasnih in primerljivih podatkov dokazati, da je projekt smiseln in da dejansko prispeva k ciljem na ravni širše skupnosti. Sistem ISSO je na to pripravljen v največji meri.

ZLATI KAMEN IN ISSO:

Zakaj nagrade ne dobi občina z najvišjo vrednostjo indeksa ISSO?

Nagrado Zlati kamen podeljujemo razvojno najbolj prodorni občini: torej tisti, ki zaradi svoje razvojne, v prihodnost in v dobro vseh občanov usmerjene dejavnosti pomeni primer dobre prakse in zgled za ostale.

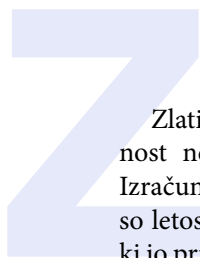
Indeks ISSO izmeri razvojni položaj občine: kako se občina odreže na 54 področjih, ki jih pokrivajo kritični kazalniki uspeha. S tem kazalniki dajejo celovito sliko razvoja občine in razkrijejo primerjalne prednosti ter slabosti. Ob tem je s pomočjo kazalnikov možno izmeriti »razvojni prepad«: koliko občina na določenem področju zaostaja za rezultatom, ki v slovenskih razmerah velja za odličnega.

Če povemo drugače, indeks ISSO je orodje, ki ga lahko izvrstno uporabljamo pri načrtovanju razvoja tako za primerjavo z ostalimi, odkrivanjem relativnih prednosti in slabosti kot pri postavljanju smiselnih merljivih ciljev.

Nagrada Zlati kamen je po drugi strani način, s katerim odkrivamo razvojno prodorne občine, tiste, ki zaradi svojih razvojnih, v prihodnost in v dobro vseh občanov usmerjenih dejavnosti pomenijo primer dobre prakse in zgled za ostale. Zato pri podeljevanju nagrade pretrsemo veliko več kot le merljive kazalnike.

Kaj prinaša Zlati standard ISSO?

Novo orodje, ki smo ga analizam ISSO dodali lani, olajša postavljanje merljivih ciljev

Zlati standard vam pove, kaj je odlična vrednost nekega kazalnika v slovenskih razmerah. Izračunali smo ga za vsakega od 54 kazalnikov, ki so letos vključeni v analizo ISSO. V analizi ISSO, ki jo pripravimo za posamezno občino, je ob vsaki vrednosti kazalnika za občino tako objavljena tudi vrednost zlatega standarda, ob tem pa tudi odstotek te vrednosti, ki ga dosega konkretna občina. Na ta način je za vsak kazalnik izračunan tudi »razvojni prepad«: torej razlika med vrednostjo,

ki jo dosega občina, in odlično vrednostjo za slovenske razmere. Ta razvojni prepad je prikazan kot odstotek, lahko pa izračunamo tudi vrednost tega prepada v času ali v denarju, ki ga je potrebno vložiti, da bi neka občina dosegla vrednost Zlatega standarda.

V prvi vrsti je Zlati standard orodje, ki pomaga postavljati strateške razvojne cilje za občino. Kako? Pogledjmo konkreten primer. Število podjetij na 1.000 prebivalcev je standardno merilo podjetniškega utripa v kraju. Škofja Loka, prejemnica nagrade Zlati kamen 2014, ima

solidno razvito podjetništvo s skoraj delujočimi 30 podjetji na 1.000 prebivalcev in je po tem kazalniku uvrščena na 40. mesto med slovenskimi občinami. Povprečje za 212 slovenskih občin je 21 podjetij na 1.000 prebivalcev.

Vrednost Zlatega standarda ISSO je pri tem

merilu 51,5 podjetij na 1.000 prebivalcev. Najvišjo vrednost dosega Trzin, kjer je na 1.000 prebivalcev kar 172 podjetij. Škofja Loka dosega 57 odstotkov vrednosti zlatega standarda. Razvojni zaostanek Škofje Loke za tistim, kar je v Sloveniji vrhunsko razvito podjetniško okolje, znaša pri tem merilu 43 odstotkov.

Če prevedemo to v konkretne številke, Škofji Loki manjka okrog 500 podjetij. V analizi ISSO za leto 2017 upoštevamo število gospodarskih družb

Večja gostota podjetij prinaša višji življenjski standard in več zbranih davkov.

(vključno z zadrugami), ki so v kraju delovale 30. junija 2016 (vse podatke zajemamo neposredno iz Poslovnega registra RS). Takrat je v Škofji Loki delovalo 678 podjetij: s 1.181 podjetji bi bila Škofja Loka na ravni zlatega standarda.

Časovna distanca.

Razvojni prepad lahko prevedemo tudi v čas: za koliko let razvoja zaostaja Škofja Loka za zlatim standardom? Letni prirast podjetij v zadnjem obdobju za Škofjo Loko znaša 38. Če časovno distanco izračunamo na najbolj preprost način in preprosto sklepamo, da bo – če se v kraju nič ne spremeni – prirast podoben tudi v naslednjih letih, bi Škofja Loka dosegla sedanjo raven Zlatega standarda v 13 letih. Ta metoda je zares robustna – v nadaljevanju bomo predstavili drug primer z bolj natančnim izračunom. A vendarle lahko s precejšnjo mero verjetnosti sklepamo, da Škofja Loka v desetih letih ne bo dosegla sedanje vrednosti Zlatega standarda – ponovno: če se v kraju nič ne spremeni.

Razvojni prepad 41 odstotkov 503 podjetij 13 let razvoja

»Razvojni prepad« občine Škofja Loka za Zlatim standardom ISSO: občina dosega 59 odstotkov vrednosti standarda odličnosti.

Da bi bila na vrednosti Zlatega standarda po gostoti podjetij, ji manjkajo 503 podjetja. Prevedeno v leta razvoja to pomeni ob prirastu podjetij, ki je značilen za kraj, 13 let zaostajanja.

FOTO: ARHIV Z.K.

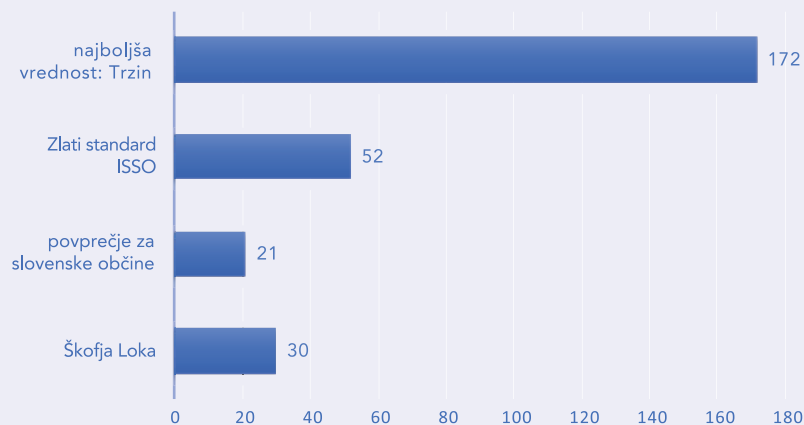
»Če se v kraju nič ne spremeni« - tu se začne strateški razmislek. Kako visoko je razvoj podjetništva med razvojnimi prioritetaми za Škofjo Loko? Je za razvoj kraja bolj živahen podjetniški utrip bistvenega pomena? Če je odgovor pozitiven, kaj lahko občina naredi, da bi ta razvoj pospešila?

Na splošno je podjetniški utrip za razvoj lokalne skupnosti zelo pomemben. Precej obsežna študija, ki so jo pred desetletjem naredili na pekinški univerzi Tsinghua (18. najuglednejša univerza na svetu), dokazuje, da pomeni za 1 odstotek večja gostota podjetij (torej število na 1.000 prebivalcev) za več kot odstotno povečanje prihodka na posameznika in na gospodinjstvo ter za več kot odstotno povečanje zbranih davkov na dobiček. Naši podatki to potrjujejo: pozitivna korelacija med številom podjetij na 1000 prebivalcev in povprečnim bruto prihodom na prebivalca v občini je med bolj izrazitimi v sistemu ISSO.

Vrednost razvojnega prepada v evrih.

Žal take korelacije ne moremo zaslediti med sredstvi, ki jih v občinah namenjajo za pospeševanje podjetništva, in med kazalniki podjetniškega utripa. Če bi jo zaznali, bi lahko razvojni prepad prevedli tudi v denar. Pri nekaterih drugih kazalnikih je to mogoče – včasih je to celo dosti bolj smiselno kot časovna distanca.

Število podjetij na 1000 prebivalcev

Značilen primer so denimo občinske investicije na prebivalca. S 652 evri investicijskih odhodkov na prebivalca v povprečju v zadnjih petih letih je Šempeter-Vrtojba na visokem 33. mestu. Občina dosega 59 odstotkov vrednosti Zlatega standarda. »Prepad« med vrednostjo kazalnika za občino in Zlatim standardom je 460 evrov. Kaj to pomeni? Če bi Šempeter-Vrtojba želela doseči najodličnejšo raven, bi morali v občini povečati investicije v povprečju za 2,9 milijona evrov na leto, oziroma jih dvigniti z 9,2 na dobrih 12 milijonov.

Več o tem, kako uporabljati Zlati standard ISSO najdete sicer na našem spletnem portalu (www.zlatikamen.si).

Razvoj se odvija tam, kjer so ljudje

Intervju s prof. dr. Andrejem Černetom, rednim profesorjem na oddelku za geografijo Filozofske fakultete v Ljubljani in predsednikom Strokovnega sveta Zlati kamen.

Nekateri strokovnjaki z različnih področij zagovarjajo misel, da so države svojo vlogo osrednje gonilne sile razvoja preživele in da to vlogo v 21. stoletju prevzemajo mesta. Se strinjate?

ČERNE: Samo delno se strinjam s to trditvijo, saj se države in vlade še nikoli niso tako intenzivno in na tako različne načine ukvarjale in posredno ter neposredno posegale v gospodarska, socialna, prostorska in okoljska vprašanja razvoja na globalni, nadnacionalni, nacionalni in regionalni ravni, in ne nazadnje, na ravni mest. Mesta so imela seveda vedno posebno vlogo v razvoju, od tega da so bila »mestne države«, do tega, da so predstavljale del razvojnih strategije za spodbujanje razvoja v obliki razvojnih polov, polov rasti, centralnih naselij, funkcijskih urbanih območij itd. Program Združenih narodov za naselja (UNHabitat) že od sedemdesetih let preteklega stoletja vodi in usmerja ter daje priporočila za razvoj mest in naselij tudi v kontekstu spoznanj, da lahko urbanizacija prinese bogastvo in blaginjo velikemu številu prebivalcev, hkrati pa tudi tveganja za nastanek revnih četrti in območij skrajnega pomanjkanja ter netrajnostnih vzorcev socialnega, okoljskega in prostorskega razvoja. V finančnem obdobju 2014–2020 bo vsaj 50 % sredstev Evropskega sklada za regionalni razvoj (približno 80–90 milijard EUR) vloženi v mestna območja. Vedno več sektorskih politik EU na področju energije, informacijske družbe, okolja, podnebnih ukrepov, izobraževanja in kulture, prometa itd. je osredotočenih na urbana območja. V mestna območja so neposredno usmerjene »direktive« o hrupu in kakovosti zraka, migracijske politike, ukrepi za zmanjševanje zastojev itd.

Kaj bi ta paradigma – če drži – pomenila za Slovenijo. Če malo pretiravamo, mesta komajda poznamo. Omembe vredni mestni središči sta kvečjemu Ljubljana in Maribor, ostalo so mesta, suburbana naselja...

Urbane razvojne paradigme brez podeželja ni.

ČERNE: V Sloveniji, z nekaj več kot 20.000 km², živi približno dva milijona prebivalcev, v nekaj več kot 6.000 naselij. Samo 10 %, torej približno 600 naselij, je opremljenih tudi s centralnimi dejavnostmi, torej tistimi na katere so v večji ali manjši meri vsakodnevno ali občasno navezani prebivalci vseh preostalih naselij. Strateški cilji ohranjanje poselitve na celotnem območju Slovenije so zato soočen s številnimi odprtimi vprašanji. V kontekstu razmeroma nizke stopnje urbanizacije (OECD uvršča Slovenijo med »podeželske regije«) je policentrična urbana in regionalna struktura zasnovana na omrežju urbanih naselij, ogrožju urbanega sistema, ki ga tvorijo razmeroma majhna mesta (54 mest, 11 mestnih občin), ki pa med seboj še vedno niso ustrezno infrastrukturno povezana, kaj šele da bi prispevala k razvojni sinergiji. V razdrobljeni in medsebojno slabo povezani mreži urbanih središč bodo naselja le z veliko ustvarjalnega napora postala središča socialne in kulturne vključenosti, viri gospodarske blaginje in trajnostnega razvoja.

Kakšno vlogo ima v novi poudarjeno urbani razvojni paradigmi lahko podeželje?

ČERNE: Urbane razvojne paradigme brez podeželja ni, saj je razvoj mest in urbanih naselij odvisen tudi od povezanosti in sodelovanja z njihovimi vplivnimi območji (gravitacijskimi zaledji), ne pa od konkurenčnega boja med mestom in podeželjem. Strukture in funkcije urbanih območij so odvisne od njihovega medsebojnega povezovanja, sodelovanja in preletanja s širšim prostorom, s katerim so v vsakdanjih razmerjih (kraj bivanja in kraj zaposlitve) dopolnjevanje. Ne vem zakaj bi morale podeželje imeti konkurenčno prednost v primerjavi z urbanih območji oziroma pred ostalimi območji. Tekmovanje je potrebno nadomestiti s sodelovanjem, s prepoznavanjem skupnih prednosti, ki izhajajo tako iz urbanih kot podeželskih območij. Podeželje ni ločena homogena

V razdrobljeni in medsebojno slabo povezani mreži urbanih središč bodo naselja le z veliko ustvarjalnega napora postala središča socialne in kulturne vključenosti, viri gospodarske blaginje in trajnostnega razvoja.

FOTO: MIŠKO KRANJEC

struktura, je multifunkcionalno, saj ima poleg primarne funkcije tudi pomembne gospodarske dejavnosti (lokacije nekaterih uspešnih globalnih podjetij). Ne nazadnje, je podeželje tudi svojstveno območje s številnimi krajinskimi značilnostmi in vrednotami ter območje s pomembno naravno in kulturno dediščino.

Kakšne pasti prinaša za Slovenijo lahko pretežno suburbani tip poselitve?

ČERNE: Raziskave kažejo, da je suburbani tip poselitve, ki je najpogosteje povezan s tako imenovanim »stihijskim razvojem«, v primerjavi s kompaktno, strnjeno poselitvijo, večji porabnik prostora, virov, energije, prometa itd. Povezan je z nastajanjem »decentralizirane pokrajine«, z »morjem hiš in zgradb«, za katero je značilna »amorfnost«, ki nima določene razpoznavne oblike in kjer se srečujejo protislovni elementi urbanega, suburbanega in ruralnega. Gre za fizično in ekonomsko decentralizacijo z razpršenimi stanovanji, delovnimi mesti in storitvami po celotnem območju, kjer razvoj poteka brez prostorske koncentracije. To je območje brez meja in središč, kjer je vsaka zgradba »središče« decentralizirane prostorske strukture. Vsaka stavba je sama za sebe, brez kakršnegakoli razmerja do naslednje stavbe, kaj šele celote. Ni razpoznavnega središča, ki bi dajal pomen celoti. Širjenje mestnih območij v suburbani obliki povečuje pritisk na javne storitve, zmanjšuje prostorsko in socialno povezanost ter slabi pripadnost celoti in skupnosti. Hkrati pa je zelo zaželen oblika poselitve v kakovostnem podeželskem okolju.

Slovenci vidimo dostikrat Slovenijo kot preveč razdrobljeno, občine kot nosilke krajevne identitete pa kot neke vrste motnjo. Pustimo ob strani psihološke razlage te naše fiksacije. Je s strogo geografskega vidika sploh smiselno govoriti o pravi velikosti ali »pravem« številu občin?

ČERNE: Z geografskega vidika je »členitev prostora« povezana s strokovnim analitičnim postopkom (regionalizacija) opredeljevanja homogenih ali funkcijskih območij in poljudnih prostorskih enot. Šele rezultati analitičnega postopka, ki je lahko zasnovan na kategorizaciji ali tipizaciji, določajo velikost, število, strukturo, funkcijo in prostorsko razporeditev teh območij. Tako je, na primer, število geografskih pokrajin Slovenije rezultat postopka geografske regionalizacije, ki kaže na »mozaično strukturo«, ki se izredno hitro spreminja z razdaljo na relativno majhnem prostoru, ter govori o izredni pestrosti in prepletenosti

prostorskih in družbenih struktur. Z geografskega vidika torej ni smiselno govoriti o tem, kaj je »prava velikost oziroma pravo število občin«. Bolj smiselno bi bilo zastaviti vprašanje, kakšno je »pravo število občin«, na primer glede na učinkovitost, na racionalnost delovanja občin. Za ti kategoriji pa bi seveda morali opredeliti merila učinkovitosti in racionalnosti, ki še daleč nista zgolj in izključno samo ekonomski merili. Občine so po definiciji temeljne samoupravne lokalne skupnosti, ki samostojno urejajo in opravlja svoje zadeve in izvršuje naloge, ki so na njih prenesene z zakoni. Območje občin pa sestavljajo območja naselij ali več naselij, ki jih povezujejo skupne potrebe in skupni interesi prebivalcev. Znotraj tega konteksta bi morali iskati ustrezne odgovore.

Kaj je po vašem mnenju glavna dodana vrednost občin? Kaj je glavno, kar prinašajo v razvoj nekega okolja?

ČERNE: Na to vprašanje bom odgovoril z mislijo, ki so jo že v sedemdesetih letih preteklega stoletja zapisali v Mednarodni fundaciji za razvojne alternative (IFIDA), v Projektu tretjega sistema: »Razvoj se odvija tam, kjer so ljudje, kjer ljudje živijo, se učijo, selijo, ljubijo, igrajo in umrejo. Primarna skupnost, bodisi geografska ali organizacijska, je neposreden prostor odprt za večino ljudi. Primarna skupnost je v vasi, v soseski, mestu, tovarni, uradu, šoli, lokalni zvezi, strankarski podružnici, župniji, športnem klubu, združenju - ne glede na to kakšen je njihov namen - in v tej skupnosti se najprej in najbolje medsebojno prepletata osebni in družbeni razvoj«. V današnji dobi globalizacije, množične industrijske produkcije, omamljajoče potrošnje, evforičnih komunikacij in navideznih digitalnih okolij, še vedno živimo s prostorom in skupnostjo.

Američani pravijo: what gets measured gets done, kar lahko izmerimo, na to lahko vplivamo. Velja to tudi za upravljanje občin?

ČERNE: Pri tem bi bil previden, saj se lahko zelo hitro približamo ideologiji »znanstvenega upravljanja s človekom«. Slogan, s katerim so odprli svetovno razstavo v Chicagu 1933 se je glasil: »Znanost odkriva, industrija uporablja, človek se prilagaja«. Moderna družba temelji na prepričanju, da je znanstveno vedenje sinonim za racionalnost. Od tod tudi nagnjenost k redukciji življenja na merljive količine. Prostor, s katerim živimo, je živ fizični in družbeni ter duhovni prostor, prostor celotne skupnosti (ne samo človeške), zato vselej presega geometrijo in

Pot od podatka do kazalnika in merila je razmeroma zahteven metodološki in vsebinski postopek.

Širjenje mestnih območij v suburbani obliki povečuje pritisk na javne storitve, zmanjšuje prostorsko in socialno povezanost ter slabi pripadnost celoti in skupnosti.

FOTO: MIŠKO KRANJEC

merljivost. Ena največjih težav pri tem je, da želimo strokovnjaki pretvoriti v številke tako pomembne koncepte, kot so »blaginja« »sreča«, »poštenje« in »revščina« (kazalniki in merila subjektivne ravni dobrega počutja, bonitet, praga revščine itd.). Fizična in ekonomsko varnost, spoštovanje dela (»delo ni blago«), kolektivne svoboščine, solidarnost, boj proti pomanjkanju, socialna demokracija in pravičnost so tiste razmere in pogoji, ki lahko v največji meri prispevajo »k boljšim življenjskim pogojem vseh prebivalcev«. Kaj se dogaja z neenakostjo, nezaposlenostjo, z revščino, bedo in pomanjkanjem, ...? Če se dva od teh osrednjih problemov slabšata, posebno pa če se slabšajo vsi trije, je verjetno neupravičeno, da bi temu rekli »razvoj«, čeprav bi se družbeni bruto proizvod na prebivalca podvojil. Razvoj se na nek način nanaša na vse pogoje in vse možnosti za vse prebivalce, da lahko uresničujejo njihove potencialne ter uživajo materialno in duhovno prosperiteto.

Zakaj so KPIji – torej neki sistematično izbrani in standardizirani kazalniki uspeha uporabnejši od osnovnih statističnih podatkov?

ČERNE: Pot od podatka (na primer, prebivalstvo), kazalnika (gostota prebivalstva: število prebivalcev na km²) in merila (redko poseljeno območje: 50 prebivalcev na km²) je razmeroma zahteven metodološki in vsebinski postopek. Tudi sama merila za izbor kazalnikov so razmeroma zahtevna. Kazalniki in merila oziroma kriteriji so poleg tega vrednostne sodbe. Zato lahko podatke, kazalnike in merila razložimo in vrednotimo na zelo različne načine, kar pomeni, da so lahko predmet različnih interpretacij, ki se pogosto niti ne nanašajo na dokaze. Za merjenje regionalnih razlik v BDP na prebivalca uporabljamo zelo različne metode. Ginijev koeficient neenakosti, na primer, je mera neenakosti porazdelitve nekega pojava. Njegova vrednost se giblje od 0 do 1, in višji, ko je, večja je neenakost. Razvitost slovenskih občin je vlada opredelila na podlagi kazalnikov

o razvitosti, ogroženosti in razvojnih možnosti občin (koeficient razvitosti občine). »Kvocien med aritmetičnim povprečjem standardiziranih vrednosti kazalnikov v občini in aritmetičnim povprečjem standardiziranih vrednosti kazalnikov v državi« postane merilo razvitosti. Opredeljevanje razvoja in razvitosti je na ta način reducirano na »vrednost kvocienta«. »Kje je življenje, zgubljeno med življenjem? Kje je modrost, zgubljena spričo znanja? Kje je znanje, izgubljeno ob podatkih?«, se je spraševal T. S. Eliot že v tridesetih letih preteklega stoletja.

Ste predsednik Strokovnega sveta Zlati kamen. Zakaj ste ob vseh obveznostih in natrpanem urniku sprejeli to vlogo? V čem vidite glavno korist projekta?

ČERNE: Odgovor je zelo preprost. Zato, ker smo geografi vedno s prostorom in ljudmi. Humanistični pristop v geografiji upošteva človeško dostojanstvo kot načelo, ki temelji na celostnem pogledu, na vse razsežnosti človekovega življenja, ki v skupnosti ne vidi zgolj »naravnega in človeškega vira« ali »naravnega in človeškega kapitala«. Holistično bistvo prostora se nanaša na celovito strukturo, funkcijo in razvoj prostora, in sicer v njegovi nedeljivosti. Terensko delo geografov poteka na »kraju samem«, saj je osredotočeno na določena območja, kraje, ki se z zunanjimi mejami ter notranjimi značilnostmi razlikujejo med seboj. In ravno v tem kontekstu vidim glavno korist projekta: v spoznavanju in razumevanju gospodarskih, socialnih in prostorskih razvojnih dejavnikov in potencialov, ter prepoznavanju svojstvenih značilnosti in potreb lokalnih skupnosti, ki so temeljnega pomena za njihov dolgoročni trajnostni razvoj.

Kako si kot predsednik glavnega strokovnega telesa projekta želite, da bi potekal razvoj Zlatega kamna v prihodnosti?

ČERNE: Želel bi, da bi potekal v smeri izgrajevanja in vzpostavljanja »ekspertnega sistema« za lokalne skupnosti kot dela stalnega procesa izobraževanja lokalnih skupnosti, saj s tem prebivalci dobimo orodja za sodelovanje in povezovanje ter večje možnosti za aktivno udeležbo v razvojnem procesu. Če ne želimo zgolj spremljati spremembe, in če se ne želimo samo prilagajati spremembam, jih moramo seveda ustvarjati sami, glede na naše potrebe, želje in možnosti ter omejitve. Lokalne skupnosti se neprestano spreminjajo in razvijajo, zato mora biti boljše razumevanje lokalnih skupnosti in učinkovitejša izmenjava znanj in izkušenj temeljno poslanstvo Zlatega kamna. Nadgrajevati mora znanja in vedenja ter krepiti izobraževanje, s katerimi bomo lahko prebivalci enakopravno sodelovali pri oblikovanju in sprejemanju odločitev ter njihovem uresničevanju.

Želel bi, da bi razvoj Zlatega kamna potekal v smeri izgrajevanja in vzpostavljanja »ekspertnega sistema« za lokalne skupnosti kot dela stalnega procesa izobraževanja lokalnih skupnosti, saj s tem prebivalci dobimo orodja za sodelovanje in povezovanje ter večje možnosti za aktivno udeležbo v razvojnem procesu.

Občine skozi prizmo podatkov AJPES

Preko 207 tisoč poslovnih subjektov, ki so trenutno vpisani v Poslovni register Slovenije, v slovenskih občinah govori vsak svojo zgodbo. Hkrati pa skupaj pomembno vplivajo na ekonomsko moč občin, na razvoj športnih, kulturnih in drugih družabnih dejavnosti po občinah ter s tem na zadovoljstvo prebivalcev, ki živijo na določenem območju. Prek števila novoustanovljenih subjektov se kažejo tudi pogoji in ukrepi, ki so na občinskih nivojih bolj ali manj ugodni za razvoj podjetništva.

V povprečju je v vsaki občini v Sloveniji trenutno registriranih 978 različnih poslovnih subjektov (delniških družb, družb z omejeno in neomejeno odgovornostjo, samostojnih podjetnikov, ki so med vsemi subjekti najštevilčnejši, društev, pravnih oseb javnega in zasebnega prava, fizičnih oseb, ki opravljajo dejavnost - samostojni novinarji, odvetniki, poklicni športniki in drugi).

Porazdelitev teh subjektov po občinah seveda ni enakomerna: več subjektov od navedenega povprečja je v 49 slovenskih občinah, manj pa v 163 občinah. Največ poslovnih subjektov je v 5 največjih slovenskih mestnih občinah (Ljubljana, Maribor, Koper, Celje in Kranj) – te v celotni Sloveniji zastopajo preko 36,6 % vseh poslovnih subjektov.

V teh 5 občinah je registriranih več kot polovica (53,1 %) vseh slovenskih delniških družb ter 48,0 % vseh družb z omejeno odgovornostjo. Če primerjamo samostojne podjetnike posameznike (s.p.), so ti v Sloveniji nekoliko bolj enakomerno porazdeljeni med občinami. Med skupno 87.499 s.p.-ji jih v zgoraj navedenih petih občinah najdemo 25.863 oziroma 29,6 % vseh.

Občine z največjim deležem hitro rastočih podjetij¹

Obrnimo številke in pogledimo seznam hitro rastočih podjetij (HRP). Raziskavo AJPES pripravlja že peto leto zapored, po metodologiji Ministrstva za gospodarski razvoj in tehnologijo, in sicer z upoštevanjem petletnih obdobj. Zadnja analiza (za

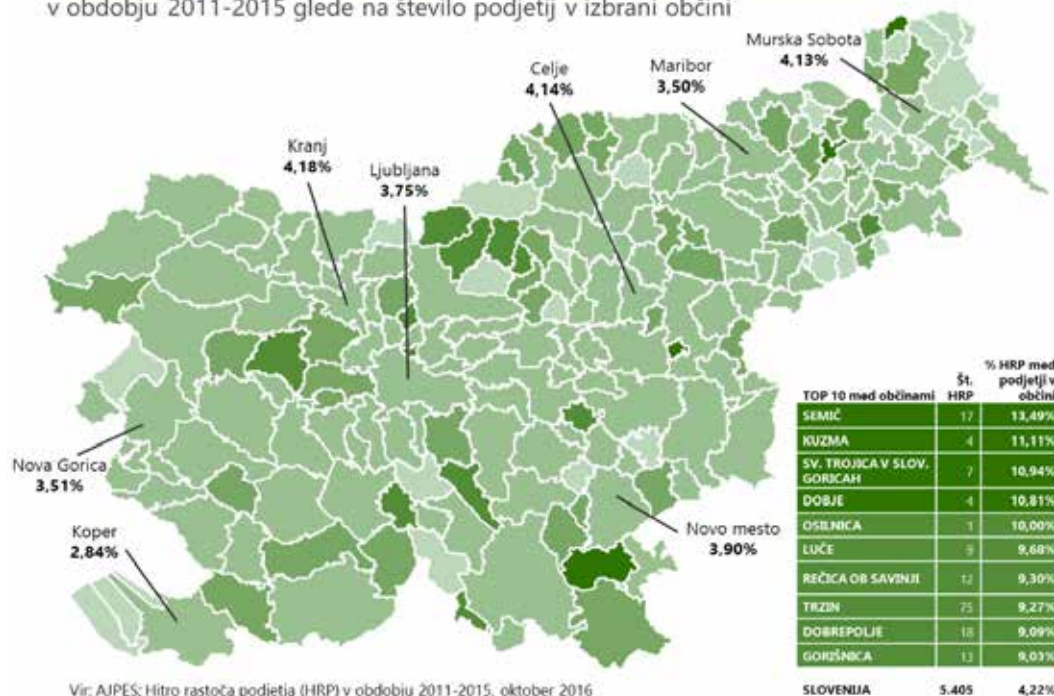
obdobje 2011-2015) je pokazala vnovično rast. Kriterije za uvrstitev med HRP² izpolnjuje 5.405 podjetij, kar je za 14,8 % več kot pri predhodni analizi (2010-2014) in kar za 45,1 % več v primerjavi s podatki analize za obdobje 2009-2013, ko je bilo glede na kriterije prepoznano najmanj HRP, to je 3.725.

Hitro rastoča podjetja na ravni celotne Slovenije predstavljajo 4,2 % vseh gospodarskih subjektov, zaposlujejo pa petino (20,0 %) vseh zaposlenih in ustvarjajo več kot četrtino (26,2 %) vseh prihodkov od prodaje v državi. Na seznamu je kar 1.070 subjektov s sedežem v Ljubljani, sledita Maribor (261) in Celje (150). Polovica od skupno 5.405 podjetij prihaja iz zgolj 18 občin, ki imajo tudi sicer večje število registriranih subjektov. Po drugi strani relativne vrednosti prikažejo povsem drugačno sliko. Če primerjamo število HRP s številom vseh subjektov v posamezni občini, največji delež dosegajo manjše občine z obrobja Slovenije, denimo Semič (13,5 %), Kuzma (11,1 %), Sveta Trojica v Slovenskih goricah (10,9 %) ali Dobje (10,8 %). Nadpovprečen delež v primerjavi s slovenskim povprečjem najdemo tudi v zgornje savinjskih občinah, točneje v Lučah (9,7 %), Rečici ob Savinji (9,3 %) in Solčavi (8,6 %). Za primerjavo navajamo tudi deleže, v prvem delu izpostavljenih občin: Ljubljana (3,8 %), Maribor (3,5 %) ali Koper (le 2,8 % vseh znotraj občine).

Podrobnejše informacije, seznam hitro rastočih podjetij in bonitetne informacije o podjetjih najdete na prenovljenem portalu AJPES (www.ajpes.si).

Delež hitro rastočih podjetij po občinah

v obdobju 2011-2015 glede na število podjetij v izbrani občini

Vir: AJPES; Hitro rastoča podjetja (HRP) v obdobju 2011-2015, oktober 2016

¹ Kot podjetja upoštevamo gospodarske družbe in samostojne podjetnike posameznike.

² Kriteriji izločitve dostopni na povezavi <http://www.ajpes.si>

Vesna Mikolič*

Turizem povezuje

Turizem je bil rdeča nit letošnjega natečaja Zlati kamen, a če še ni, turizem lahko postane trajna razvojna paradigma prav vseh slovenskih občin in slovenske države kot celote. Turistični potenciali Slovenije, ki nam ga ponujajo naravna in kulturna dediščina ter dosežki sodobne družbe, namreč niso samo tolažba, h kateri se zatekamo, razočarani nad neuspehi slovenske družbe na drugih področjih, pač pa dejstvo, ki smo ga dolžni izkoristiti. Tudi vsakoletne analize slovenskih občin v okviru Zlatega kamna kažejo na to, da se vedno več občinskih upravljalcev tega zaveda, prav tako gredo v to smer prizadevanja nekdanji in sedaj spet samostojne Slovenske turistične organizacije in pristojnega ministrstva.

A izkoristiti danosti, ki jih prostor in družba v Sloveniji ponujata za turistični razvoj, ne pomeni prepustiti turizma zgolj turistični infrastrukturi in turistični industriji, pač pa se je treba zavedati, da smo turizem v resnici ljudje in da celotna družba – in vsak posameznik v njej – pravzaprav predstavlja turistično ponudbo, ki omogoča učinke na področju turizma, obenem pa lahko spodbuja razvoj na prav vseh družbenih področjih.

Turizma ne moremo opazovati kot zgolj ozkogospodarsko dejavnost, temveč kot sestavljeno dejavnost, ki se oblikuje in ima učinke na skoraj vseh družbenih področjih.

Kajti samo uspešna družba in država z ugodnim renomejem pomenita uspešno turistično destinacijo. Še več, danes, v času zaostrenih svetovnih razmer, turizem vstopa v novo obdobje in pomeni novo stanje duha, ki zahteva večjo angažiranost vsakega posameznika v odnosu do družbenega in naravnega okolja in spremlja vse sodobne družbene spremembe, zato se mu tudi turizem ne bo smel in mogel izogniti. Niti v Sloveniji. Prav zato turizma ne moremo opazovati kot zgolj ozko gospodarsko dejavnost, temveč kot sestavljeno dejavnost, ki se oblikuje in ima učinke na skoraj vseh družbenih področjih.

O tem širokem konceptu turizma govori tudi knjiga Govor turizma avtorice Vesne Mikolič, ki je pred kratkim izšla pri Univerzitetni založbi Annales Znanstveno-raziskovalnega središča v Kopru, iz katere vam želim navesti nekaj misli. Tako kot vsako področje se tudi turizem udejanja preko jezika, pa vendar ima ta v turizmu še posebno vlogo. Nek element čeznacionalne, nacionalne ali lokalne stvarnosti se namreč kot turistična ponudba ovrednoti šele s komunikacijo, preko katere ga kot takega prepozna potencialni turist. Seveda mora biti zato sporočilo o turistični ponudbi verodostojno in prepričljivo, to pomeni, da je na eni strani oblikovano skladno z realnimi možnostmi neke turistične destinacije ali turističnega proizvoda, na drugi pa dovolj privlačno, da bodočega obiskovalca pritegne.

Tako v monografiji utemeljim govor turizma kot govor široke in mobilne področne govorne/diskurzivne skupnosti. Ta v svojem okviru združuje številna ožja družbena in strokovna področja, ožje in širše družbene skupine, raznovrstna besedila in jezike različnih področij, strok, ved, ki jih obenem povezuje s splošnim jezikom. Za opazovanje rabe jezika na tako širokem področju je zato ključnega pomena besedilni korpus; tako v monografiji predstavim pomen korpusa turističnih besedil TURK in tipologijo turističnih besedil s posebnim poudarkom na turističnooglaševalskih in strokovnih ter znanstvenih besedilih. Prav tako so turistične študije meddisciplinarna in mlada znanstvena veda, ki je šele v fazi oblikovanja. Za utemeljitev in uveljavitev vsake vede je ključnega pomena razvita terminologija, zato v pričujoči študiji predstavljam izvirno tipologijo turistične

terminologije ter sestavo in pomen rastočega turističnega terminološkega slovarja TURS. V zadnjem delu je turizem predstavljen kot izrazito medkulturna dejavnost, ki ima zaradi tega pomembno vlogo tudi pri oblikovanju lokalne, regionalne in nacionalne identitete in kulture.

Turizem je torej nedvomno izrazito interdisciplinarno področje. Iz prikazanega je razvidno, da se različni vidiki nadgrajujejo in razvijajo področje turizma v skladu z najsodobnejšimi mednarodnimi trendi. Skupaj s številnimi posamezniki in institucijami, ki delujejo na področju turizma in se po svoji profesionalni dolžnosti ukvarjajo z razvijanjem turistične terminologije, želimo dalje graditi tudi slovar in rastočo zbirko besedil slovenskega turizma kot pomembnega družbenorazvojnega področja, zbirko, kakršne tudi v drugih jezikih na področju turizma šele nastajajo. Vabimo vse, ki se ukvarjajo s turizmom, da s prispevanjem svojih besedil v korpus TURK pomagajo graditi to »temeljno banko ali trdno podnožje, temelj izgrajujoče strokovne in znanstvene turistične piramide v Sloveniji«, kakor je o tej zbirki pisal

Želimo graditi slovar in rastočo zbirko besedil slovenskega turizma kot pomembnega družbenorazvojnega področja.

zaslužni profesor dr. Janez Bogataj v spremni besedi h knjigi. Prav tako lahko na tej osnovi na našem inštitutu pomagamo pri raznih terminoloških zapletih in vprašanjih komunikacije v turizmu.

Če sklenem: avtorico je do obravnave turističnega diskurza privedlo zanimanje za turizem kot stik jezikov in kultur, področje pa se mi je v teh dolgih letih raziskovanja odprlo kot bogat stik različnih področij in različnih disciplin. Gre torej za celovit pogled na turizem, ki po mojem globokem prepričanju edini lahko prinaša tudi gospodarske učinke. To spoznanje, ki se je tudi v drugih nacionalnih okoljih oziroma v mednarodni turistični stroki uveljavilo šele v zadnjih desetih, petnajstih letih, pa je tudi osnova in poziv za povezovanje in združevanje na področju turizma na individualni in družbeni ravni za doseganje tistih potrebnih sinergij, ki jih potrebuje in si jih zasluži tudi slovenski turizem. Izkoristimo torej turizem za povezovanje in razvoj celotne slovenske družbe!

Mikolič je predstojnica Inštituta za jezikoslovne študije pri ZRS Koper in članica Strokovnega sveta Zlati kamen.

www.camperstop.si

Mreža postajališč za avtodome po Sloveniji smo občine:

Benedikt, Bled, Brežice, Divača, Dobropolje, Dobrovnik, Dolenjske Toplice, Domžale, Gornji Grad, Hrpelje-Kozina, Ivančna Gorica, Jesenice, Kočevje, Koper, Kostanjevica na Krki, Kozje, Kranj, Krško, Ljutomer, Loška dolina, Lukovica, Markovci, Metlika, Miren-Kostanjevica, Mirna, Mokronog-Trebelno, Murska Sobota, Nova Gorica, Novo mesto, Ormož, Postojna, Radenci, Radlje ob Dravi, Ravne na Koroškem, Semič, Sevnica, Slovenj Gradec, Slovenske Konjice, Šentjernej, Šentjur, Šentrupert, Škocjan, Škofja Loka, Šmarje pri Jelšah, Šmarješke Toplice, Trebnje, Tržič, Velenje, Velike Lašče, Vrhnika, Zagorje ob Savi, Zreče, Žalec, Žiri, Železniki in Žužemberk.

Pridružite se nam pri edinstvenem projektu povezovanja in skupne promocije Slovenije kot butične kamping in karavaning destinacije!

PODPORNI PARTNERJI Mreže postajališč za avtodome po Sloveniji:

I FEEL SLOVENIA

AMZS

ADRIA razvojni center AVTO-DOM

Kako pristopite k projektu?

Pošljite e-pošto na info@camperstop.si. Občina podpiše pristopno izjavo in nato pogodbo o sodelovanju v projektu, skupni promociji ter sofinanciranju aktivnosti.

LENDAVA

*Doživite preplet kultur, občutite mestni utrip, poskusite bograč in se sprostite v objemu lendavskih term.
 Lahko se odločite tudi za kolesarsko turo ali pohod čez drn in strn ter odkrivajte Lendavo z okolico.*

www.lendava-lendva.si

Vinsko-turistična cesta in Vinarium Lendava

Na robu prekmurske ravnice, tik ob meji z Madžarsko, se nabaja najbolj vzhodno slovensko gričevje, ki se dviguje nad Lendavo. Poseben čar kulturni krajini dajejo vinogradi z vinskimi kletmi, vinotoči in izletniške kmetije.

Sejalec 2016

priznanje za najbolj inovativni
in kreativen turistični proizvod

53,5 m visok razgledni stolp Vinarium Lendava v vseh letnih časih ponuja prekrasen 360° pogled na barvito pokrajino 4 držav (Slovenije, Madžarske, Hrvaške in Avstrije). Za popolno doživetje vas pod stolpom čaka še izbor vrhunskih domačih in tujih vin ter lokalnih specialitet.

www.vinarium-lendava.si

Festival Vinarium 2017

Dogajanje v Lendavi in njeni okolici popestrijo številni kulturni in turistični dogodki ter prireditve. Najbolj odmevni sta etno-kulinarični prireditvi Bogračfest in Lendavska trgatev.

Bogračfest (26. avgusta 2017) z uličnim tekmovanjem v kuhanju bograča v Lendavo vsako leto privabi na tisoče obiskovalcev iz Slovenije in tujine. Lendava namreč od leta 2011 velja za svetovno prestolnico bograča.

Lendavska trgatev (2. september 2017) je prireditev s pestrim programom, ki zajema povorko s predstavitvijo kulturne dediščine v pesmi in plesu ter ljudskih običajev v izvedbi različnih domačih in tujih društev.

www.lendava-lendva.si

Velikani svetovne likovne umetnosti na lendavskem gradu

Doživite mesto in obiščite lendavski grad, ki že leta gosti razstave likovnih velikanov.

18. 5. - 31. 10. 2017

Od **18. maja** bo na ogled razstava grafik in tapiserij katalonskega umetnika **Salvadorja Dalija**, vodilnega predstavnika nadrealizma, ki si je slavo krojil z izjemnimi umetninami pa tudi s provokativnim življenjskim slogom.

Pridite in razvajajte vse svoje čute!

www.gml.si

OBČINA Prebold
Hmeljarska cesta 3,
3312 Prebold
www.prebold.si
telefon: 03/703 64 00
e-naslov:
obcina@prebold.si

ali TIC PREBOLD
(v času od
15.6. do 15.9. v letu)
Dolenja vas 49,
3312 Prebold
www.turizem-prebold.com
telefon 03/705 35 35
e-naslov:
tic@prebold.si

OBČINA PREBOLD

Prvotno naselje Prebolda se je razvilo pod gradom Liebenstein leta 1288, ki je bil stara alodialna posest Žovneških gospodov. Kasneje je grad propadel, vendar je njegovo mesto prevzela graščina Prebold - renesančni objekt, ki stoji še danes in je v zasebni lasti.

Prebold obkrožen s sedmimi vasmi (Šešče, Sv. Lovrenc, Kaplja vas, Dolenja vas, Latkova vas, Matke, Marija Reka), z nekaj več kot 5000 prebivalci na 41 kvadratnih kilometrih predstavlja sedanjo občino Prebold.

Pravi razvoj je omogočila industrializacija in razmah podjetništva ob koncu 19. stoletja, ko je nastalo tudi osrednje jedro današnjega sedeža občine Prebold, s cerkvijo Sv. Pavla in sosednjimi stavbami v neoklasicističnem slogu. Razvoj turizma sega v čas po prvi svetovni vojni, ko se je Prebold kot miren turistični kraj ponašal s hotelom v samem trgu, ter s teniški igrišči in bazenom na obrobju.

Danes kar dve tretjini občine pripada hribovitemu svetu, kjer se je ohranila pristna podoba nedotaknjenih naravnih lepot in so lepe možnosti obiska kmečkega turizma - Kmetiji Rakun in Uplaznik v Matkah, Kmetija Kač v Šeščah in novost Hillside glamping resort Kočevar v Šeščah, plani-

narjenja in izletništva. Dolinski del le tega dopolnjuje z nastanitveno ponudbo v Hotelu Prebold ter Campu Dolina v Dolenji vasi in Kampu Park v Latkovi vasi. Pestra ponudba kolesarskih poti, Krožna učna pot v Marija Reki, možnost učenja golfa in pitch&putt, jadrnega padalstva, letenja z motornimi zmajmi in ultralahkimi letali, plavanja v letnem bazenu in bogata kulturna in sakralna dediščina, Muzejska zbirka Prebold skozi čas, kmečka tržnica, številne tradicionalne prireditve, ter mnoge športno rekreativne površine vas vpljudno vabijo v Občino Prebold.

Tekst: Občina Prebold, Foto: Tomaž Škorjanc

Žalec se je v preteklem letu velikokrat pojavljal v medijih po Sloveniji in tudi tujini zaradi odmevnega, inovativnega in zahtevnega projekta, ki ga je Občina Žalec izvedla v letu 2016 – to je **Fontana piv Zeleno zlato**, ki je v lanskem letu v samo dveh mesec delovanja, presegla tudi tiste najbolj optimistične napovedi o obisku našega prijetnega mesta v Spodnji Savinjski dolini.

Fontana piv Zeleno zlato je obiskalo več kot 36 tisoč obiskovalcev, ki so na petih pipah pokušali piva varjena iz štajerskega hmelja.

Kmalu odpiramo novo sezono, saj fontana s **1. aprilom 2017** ponovno odpira svoje pokrove. Obiščete pa nas lahko vse do **31. oktobra**, med 10. in 21. uro (v poletnih mesecih do 23. ure).

Po obisku fontane in pokušini piva k ogledu vabijo tudi druge turistične znamenitosti, ki jih v občini ne manjka. Tu je **Ekomuzej hmeljarstva in pivovarstva Slovenije**, ki pripoveduje zanimivo zgodbo o hmelju, hmeljarstvu in pivovarstvu v naši dolini, **mestno jedro Žalca s Savinovo hišo, cerkvijo sv. Nikolaja in obrambnim stolpom** iz turških časov, v kateri se sedaj nahaja vinski »keuder«, saj imamo Savinjšani poleg dobrih hmeljevih napitkov, radi tudi dobro vinsko kapljico.

Nedaleč od Žalca, v Šempetru v Savinjski dolini pa se nahajata dva bisera – **Rimska nekropola in Jama Pekel**. Prva očara z antičnimi zgodbami in čudovitimi grobnicami, druga pa s slikovitim podzemljem.

K preživljanju prostega časa vabijo tudi številne tematske, kolesarske in pohodniške poti, krajinski park Ribnik Vrbje, naravna plezalna stena Kotečnik, številni skriti kotički, ki jih lahko odkrijete sami in množica prireditev za vsak okus!

Prijazno vabljeni v dolino zelenega zlata - v objem zelenega zlata!

OBČINA
GROSUPLJE

Dobrodošli v najsrečnejši občini na svetu, občini Grosuplje!

Gospodarna, Gostoljubna in Globalna občina Grosuplje, trije G-ji, na katere stavi Občina Grosuplje v svoji strategiji »3G Grosuplje 2020«. Strategija 3G občine Grosuplje pa izpričuje tudi vizijo **Grosuplje Goes Green**.

Torej, prav lepo dobrodošli v gospodarni, gostoljubni, globalni ter zeleni in trajnostno naravnani občini Grosuplje! Razprostira se sredi skrivnostnega kraškega sveta, polnega naravnih lepot. Največji sta **Krajski park Radensko polje**, kjer lahko čarobnost območja in pestrost rastlinskega ter živalskega sveta odkrivamo skozi vse letne čase, in **Županova jama**, ki jo povezuje sedem čudovitih dvoran in je ena najlepših kraških jam v Sloveniji. V neposredni bližini Županove jame se nahaja Tabor Cerovo, eden redkih protiturških taborov, ki so se ohranili do današnjih dni. Na sledove starih časov pa nas še posebej spominja Magdalenska gora, katero pestra zgodovina arheoloških raziskav in bogate arheološke najdbe uvrščajo med najbolj znana arheološka najdišča v Sloveniji.

Občino Grosuplje bogatijo tudi najrazličnejše prireditve in dogodki, skozi vse leto tako kar sije od življenja. Če pa želite začetiti tisti pravi družabni utrip življenja v naši občini, ste prav lepo povabljeni na **festival Grosuplje v jeseni**, ki bo potekal od 15. do 17. septembra 2017, z osrednjim dogajanjem **v soboto, 16. septembra 2017**. Takrat bodo center Grosuplja preplavile številne stojnice naših športnih, kulturnih, turističnih in drugih

društev, organizacij in tudi podjetnikov. Na prav vsaki stojnici vas bo čakalo nekaj zanimivega, tako da ravnodušni prav gotovo ne boste ostali. Prireditev bo pospremil bogat kulturni in zabavni program, seveda pa ne gre brez otroškega živ žava ter druženja ob glasbi, hrani in pijači. Skratka, prireditev, na kateri se bomo zabavali prav vsi.

www.grosuplje.si

Županova jama

“Škofja Loka – (k)raj, kjer se dobro živi”

Škofja Loka je eno najbolj slikovitih in ohranjenih srednjeveških mest v Srednji Evropi. Obenem je dinamično gospodarsko središče s propulzivno strojno, elektro, lesno in tekstilno industrijo.

Občina Škofja Loka obsega 146 km², v njej živi 23.000 prebivalcev in ima 8.500 delovnih mest. Nahaja se v Gorenjski razvojno-statistični regiji, le 23 kilometrov je oddaljena od slovenske prestolnice in osrednjega prometnega vozlišča Ljubljane.

Nahaja se na robu predgorja Julijskih Alp, kjer neokrnjena narava kar sama vabi k različnim oblikam sprostitve in rekreacije. Občina je prepoznavna po svojem pestrem kulturnem in športnem dogajanju. Črpa iz bogate kulturne in zgodovinske dediščine in izročila tradicionalnih rokodelcev, srednjeveških cehov in prave slikarske družine in kolonije.

Mesto in okolica doživljata izjemen razvojni zagon in investicijski razmah: v letu 2015 smo zaključili izgradnjo primarnega vodo-voda in zgradili južno škofjeloško obvoznico v Poljansko dolino, ki omogoča gospodarski razvoj celotnega območja, nadaljevanje urbanistično-arhitekturne prenove in turistični razvoj starega mestnega jedra. V začetku leta 2016 smo namenu predali tudi novo južno dovozno cesto v industrijsko cono Trata, ki se pospešeno polni.

Letos bomo uredili nov trg in otroško igrišče pred Upravno enoto, kjer bomo jeseni posadili tudi cepič najstarejše trte iz mariborskega Lenta. Projektiramo severno Selško obvoznico in nov vrtec v nekdanji vojašnici ....

Ti naši dosežki in prizadevanja niso ostali neopaženi. Občina Škofja

Loka je leta 2014 prejela priznanje “Zlati kamen”, kot razvojno najbolj prodorna slovenska občina. V letu 2015 smo prejeli tudi priznanji Mladim in Pešcem prijazna občina.

Leta 2016 smo se uvrstili med energetske najodmevnejše občine v državi.

Konec tega leta smo Škofjeloški pasijon, kot prvi iz Slovenije, uspeli vpisati na prestižni seznam nesnovne kulturne dediščine Unesca.

V začetku leta 2017 pa se je občina Škofja Loka na posebni lestvici, ki jo pripravlja revija Moje finance, uvrstila med pet slovenskih občin, v katerih se najbolj živi.

S premišljenim, celovitim trajnostnim razvojem nenehno dvigamo kakovost življenja našim prebivalcem. Prav tako postajamo vse bolj privlačni za obiskovalce in investitorje.

Pridite, obiščite nas, ne bo vam žal!

Z bonitetno oceno DO NOVIH POSLOV!

Boniteta S.BON AJPES vam odpira vrata!

Za celovit in izčrpen pregled poslovanja z oceno tveganja,
za prijavo na javnih razpisih ter izkazovanje odličnosti
doma in v tujini.

**Bonitetna ocena, ki ji lahko
povsem zaupate!**

Sbon

www.ajpes.si | | | | |

4 **A J P = 9** 5